Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…тэмнай 1921 оной …абриин 21-hээ гарана | № 258 (13747) | 1974 оной ноябриин 2, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

…ГУУЕХЭ …КТЯБРИИН …ҮНДЭЛЭЛДЭ

—ДҮРБЭН ЖЭЛЭЙ …ҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

…эл эдэ үдэрнүүдтэ, Октябриин алдарта hайндэрэй …тээ ажалай шэнэ амжалта туйлаhан тухай баяр… …мэдээсэлнүүд аймагай предприяти болон колхоз, …уудhаа орожол байна.

…hаяхан Хяагтын совхозой малшад, hаалишад …аха, гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэб болзорhоо …дүүргэhэн тухайгаа мэдээсэбэ. Юhэдэхи табан жэ… …рүүшын дүрбэн жэлэй туршада совхоз хамтадаа …мянган центнер hү абаха түсэбтэй байhан аад, мү… …эз үнгэрэhэн гурбан жэл 10 hара соо 33445 цент… …гаан эдеэ абаа.

…амжалтада ажахын Хираанай hаалиин фермынхид …шань Е. Д. Казакова), Хираанай-Адагай фермын …шад (даагшань П. Ф. Черняева)эгээл ехэ хубитаяа …а. Эдэ фермэнүүд hү hааха байгша онойнгоо тү… …болзорhоо урид 102—104 процент дүүргээд …

…хозой hаалишадай дунда дэлгэрhэн социалис мү… …дэ Н. Березина, И. Воронцова, Х. Цыремпилова …эрхимлэжэ ябана. Эдэ нүхэд hү hааха жэлэйнгээ …үни хада дүүргээд, мүнөө 1975 оной календа… …аллажа байна. Эндэхи hаалишад, малшад агуу… …йндэрэй хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсажа, тү… …даабариhаа гадуур hү үшөөл ехээр hаахын түлөө …

Ц. БАБУШЕЕВ,
аймагай «Ленинское знамя» газетын редактор.

…АЛНАЙ УРАГШАТАЙ

…адай ажаhуудалай …хангадаг комбина… …ллектив Октябриин …иин hайндэрэй ажа… …ада жагсаад, түсэб… …жэлэй тодорхойлхы, …хи жэлдэ абаhан со… …уялгаяа болзорhоонь …дүүргэхэ уряа доро …а байна. Хараалhа… …ото дээрэнь амжал… …ар бэелүүлхэ арга …о манай хүдэлмэри… …э гүйсэд бии. Ажал… …ажаhуудал хангаха …коллективнай 105,8 …дүүргэхэ гэхэ гү, …бариhаа гадуур 25,1 …түхэригэй хангалта …

…коллектив нёдон… …нэ үедэ ажалшадые …нган түхэригэй эд …эр хангаhан бай… …нөө 142,7 мянган …э хүргөө. Хэжэ …алдаа эзэн ёhоор … урагшаа hанаа… …лмэрилэгшэд манда …он. Тэдэнэй дунда …дархан Чулун Цы… …тал оёгшо Дмит… …льбак гэгшэд пара …э даабари холо үлүүлэн дүүргэжэ, хамта хүдэлдэг нүхэд coohoo онсо шалгарна. Зэдын, Торнин оёдолой мастерскойнууд түсэбэй дүүргэлтэдэ горитой хубитаяа оруулна гэжэ хэлэлтэй.

Ажаhуудалай хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг мастерской урда жэлнүүдтэ түсэбөө дүүргэдэггүй байhан юм. Бүхы хүдэлмэреэ бригадна аргаар бүтээдэг болоhоной ашаар тус мастерскойн дархашуул комбинадай түрүү коллективүүдэй зэргэдэ орожо шадаа. Модошо дархашуул ажалшадай хэhэн захилые hайн шанартайгаар, богонихон болзорто дүүргэнэ, аймагай колхоз, совхозуудта хобто, хаамжануудые олоор дархалдаг болоо.

Комбинадаймнай хүдэлмэрилэгшэд Октябриин hайндэрые ажалай амжалтаар угтахын тула оролдоно.

Н. ЯКОВЛЕВ.
ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангадаг комбинадай директор.

Зэдын аймаг.

…фотокорреспондент Сергей Балдуевай буулга… …дээрэ Улаан-Үдын автотранспортна хоёрдохи …тида жолоошоноор ажалладаг Анатолий Разу… …ранат. ВЛКСМ-эй гэшүүн, залуу жолоошон …Разуваев ажал хэрэгтээ оролдосо гарган хү… …ллектив соогоо дэлгэрhэн мүрысөөндэ түрүүл… …аг юм.

…хуряалгын халуун хаhын эхилхэдэ, автотран… …предприятиин коллектив залуу жолоошониие …аймагай «Заречный» совхоздо эльгээhэн юм. …тэрэ эрхим hайнаар хүдэлжэ, тус совхозойхид… …лдаг байhан. Мүнөө Анатолий Агууехэ Октяб… …ндэлэлэй ажалай вахтада жагсанхай.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

ХАНИ ХАЛУУН УГТАЛГАНУУД

ФРУНЗЕ. (ТАСС). Киргизэй хотонууд, хүдэлмэришэнэй тосхонууд, колхоз, совхозууд гоё hайханаар шэмэглэгдэнхэй. Киргизэй ССР-эй тогтоhoop, Киргизэй Компартиин байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе бүхы совет арадтай хамта республика баяр баясхалантайгаар тэмдэглэхэнь.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин ойн баярта хабаадахаяа октябриин 31-дэ эндэ ерээ. Киргизэй Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Т. У. Усубалиев, Киргизэй ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Т. Кулатов, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. С. Суюмбаев, Киргизэй Компартиин ЦК-гай бюрогой гэшүүд, партийна ба совет эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, олониитын түлөөлэгшэд аэродром дээрэ А. Н. Косыгиние угтаа.

Баярта хабаадахаяа Киргизи ерэhэн делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд нүхэр А. Н. Косыгиние мүн лэ угталсаа.

Тэрэ үдэртөө нүхэр А. Н. Косыгин Киргизэй ССР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта машина бүтээлгын заводто хүрөө.

ПАРАДТА ХАБААДАХА ХҮНҮҮДЭЙ БАЯРАЙ СУГЛААН

Агууехэ Октябриин социалис революциин 57-дохи жэлэй ойдо зорюулагдажа, Улаан талмай дээрэ болохо Москвагай гарнизоной сэрэгүүдэй сэрэгэй парадта хабаадаха хүнүүдэй баярай суглаан Кремлиин съезднүүдэй ордон соо октябриин 31-дэ болобо.

Сэрэгэй Соведэй гэшүүн — Москвагай сэрэгэй округой Политическэ управлениин начальник генерал-полковник К. С. Грушевой суглаа нээгээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюро хүндэлэлэй президиумдэ нэгэн дуугаар hунгагдаа.

Улаан талмай дээрэхи парадта хабаадаха соединенинүүдэй, частьнуудай, сэрэгэй hургуулинуудай тугууд маршын аялган доро зал соо оруулагдана.

Агууехэ Октябриин социалис революциин 57-дохи жэлэй ой тухай Ленинэй орденто Москвагай сэрэгэй округой сэрэгүүдые командалагша генерал-полковник В. Л. Говоров элидхэл хэhэн байна.

Главмосстройн 1-дэхи гэр барилгын комбинадай 5-дахи хабсаралгын управлениин комплексно бригадын бригадир, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Социалис Ажалай Герой В. Е. Копелев, СССР-эй арадай артист И. К. Архипова, ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь В. В. Григорьев, Советскэ Союзай Герой СССР-эй лётчик-космонавт полковник-инженер Ю. П. Артюхин сэрэгшэдые халуунаар амаршалаа.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые сэрэгэй парадта хабаадаха хүнүүд ехэ дэбжэлтэтэйгээр батална абаа.

ФРГ-гэй ФЕДЕРАЛЬНА КАНЦЛЕРАЙ КИЕВТЭ ОШООД БАЙҺАН ТУХАЙ

КИЕВ. (ТАСС). ФРГ-гэй федеральна канцлер Г. Шмидт УССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. П. Ляшкотой мүнөөдэр уулзажа, хани ёhоор хөөрэлдөө.

ФРГ-hээ ерэhэн айлшад хэтэ мүнхын алдарай паркда орожо, танигдаагүй солдадай хүүр дээрэ венок табяа. Эхэ оронойнгоо бэеэ даанхай байдалай түлөө, дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ гитлеровскэ фашизмhаа Европын арадуудые сүлөөлхын түлөө ами наhаяа зорюулhан совет сэрэгшэдэй дурасхаалые Г. Шмидт, Г.-Д. Геншер, федеральна канцлертай суг ябалсаhан бусад хүнүүд минутын туршa соо абяа аниргүйгөөр зогсожо, ёhолон хүндэлөө.

Гранит шулуун хүшөөгэй дэргэдэ хүндэлэлэй харуул табигдаhан байгаа, ФРГ-гэй, СССР-эй ба УССР-эй гүрэнэй гимнүүд гүйсэдхэгдөө.

Удаань Г. Шмидт, тэрээнтэй суг ябалсаhан хүнүүд Украинын ниислэл соогуур ябаа, Киев-Печерско түүхэтэ-соёлой заповедникта хүрөө.

XI—XVIII зуун жэлнүүдэй уралан барилгын шухаг памятнигуудтай, гүрэнэй архитектурно-түүхэтэ заповедник соохи «Софийска музейтэй» Г. Шмидт, тэрээнтэй суг ябалсаhан хүнүүд танилсаа.

* * *

Албанай хэрэгээр СССР-тэ ерэhэн ФРГ-гэй федеральна канцлер ФРГ-гэй федеральна канцлерай орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Г.-Д. Геншертэй ФРГ-гэй гүрэнэй бусад ажал ябуулагшадтай хамта тэрэ үдэртөө түрэл оронсоо бусаба.

Г. Шмидтые hамгантайнь, суг ябалсаhан хүнүүдыень УССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. П. Ляшко, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо И. В. Архипов, СССР-эй министр К. Н. Руднев, СССР-hээ ФРГ-дэ байдаг элшэн сайд В. М. Фалин, бусад тусхай тушаалта хүнүүд, Украинын ниислэлэй ажалшадай түлөөлэгшэд ФРГ-гэй, СССР-эй, УССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэhэн аэропорт дээрэhээ мордохуулаа.

ФРГ-hээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд У. Зам мордохуулагшадай дунда байлсаа.

А. Н. Косыгин экономическа харилсаанай талаар япон-совет комитедэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаба

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин экономическа харилсаа холбооной талаар япон-совет комитедэй түрүүлэгшэ К. Уэмура, тэрэшэлэн «Токиогаз» фирмын директорнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ Х. Андзай, «Кайгай сэкию кайхацу» фирмын президент Х. Имадзато, «Ниппон кокан» фирмын президент Х. Макита, «Оодзи и Сейси» фирмын президент Ф. Такака, «Комацу сейсакусе» фирмын президент Р. Каван, «Син нихон сэйтецу» фирмын президент Т. Тасака ба «Кэйдайрэн» фирмын директор К. Мидзуно гэгшэдтэй Кремль соо октябриин 30-да уулзаба. Экономическа харилсаа холбооной талаар совет-япон зургаадахи зүблөөндэ хабаадахаяа дээрэ дурсагдаhан тушаалта хүнүүд Советскэ Союз ерэhэн байна.

Совет-япон экономическа харилсаа холбооe үргэдхэлгэ хадаа Советскэ Союзай ба Японой аша туhын хэрэгтэ харюусана гэжэ уулзалгын үедэ тэмдэглэгдээ. Мүнөө үедэ зүбшэгдэжэ байhан ехэ хэмжээтэй харилсаанай проектнүүд Советскэ Союз ба Япон хоёрой хоорондохи хүршэ ёhоной харилсаае улам бэхижүүлгэдэ нүлөөлхэ юм.

Хөөрэлдөөн хани халуун ба үгеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө.

(ТАСС).

Совет-япон экономическа зүблөөн

Экономическа харилсаанай талаар совет-япон зургаадахи зүблөөн Москвада нээгдэнхэй. Экономическа харилсаанай талаар совет-япон комитедэй түрүүлэгшэ, гадаадын худалдаа наймаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо И. Ф. Семичастнов совет делегациие толгойлно, Японой делегациие — экономическа харилсаанай талаар япон-совет комитедэй түрүүлэгшэ К. Уэмура толгойлно.

Японой томо-томо фирмэ, банк болон нэгэдэлнүүдэй наhаа дээшэ түлөөлэгшэд, мүн Японой хэрэгүүдээр СССР-тэ саг зуурын этигэмжэтэ байhан К. Сумия зүблөөндэ хабаадалсахаяа Совет ороной ниислэл ерэhэн байна.

(ТАСС).

БААТАРШАЛГАНУУДҺАА ЖЭШЭЭ АБАХА

КЕРЧЬ. (ТАСС-ай корр.). Хара далай шадарай баатар-хотын хүбүүд болон басагад шэн габьяа, эрэлхэг зориг гэhэн үгэнүүдые мүнөө онсо омогорхолой мэдэрэлтэйгээр дурдана. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Керчиин комсомолшууд ба залуушуулай харуулhан иимэ гайхамшаг моральна шанарнуудай түлөө, ажахын ба соёлой байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадаhанай, залуу үетэниие хүмүүжүүлхын тула үрэ түгэс хүдэлмэри ябуулhанай түлөө, Совет Украиные немец-фашис булимтарагшадhаа сүлөөлhөөр 30 жэлэй ойтой дашарамдуулан, энэ хотын комсомолой организаци Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай I шатын орденоор шагнагдаhан байна.

Хотын комсомолой эмхидэ Эхэ ороной үндэр дээдэ шагнал барюулалгын ёhолдо зорюулагдаhан комсомолой горкомой баярай пленум октябриин 31-дэ болоо.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Е. М. Тяжельников пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, комсомол үетэдэй алдарта заншалнуудай, уг залгамжалгын hүр hүлдэ болохо энэ дайшалхы шагналтай дашарамдуулан, баатар-хотын хүбүүд, басагадые үнэн зүрхэнhөө амаршалба.

Тиигэhэнэй удаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ уншаад, тэндэ байгшадай альга ташалган доро хотын комсомолой эмхиин тугтань орден зүүлгээ.

Пленумдэ хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээхэ амаршалгын бэшэгые ехэ баяртайгаар батална абаба.

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

„Интеркосмос-12" ниидхүүлэгдэбэ

Замбуулинай дайдые шэнжэлэлгын ба амгалан зорилгодо ашаглалгын талаар социалис оронуудай харилсаа холбооной программатай зохилдуулан, 1974 оной октябриин 31-дэ дэлхэйе тойрон ниидэхэ «Интеркосмос-12» гэжэ хэмэл одон Советскэ Союзhаа дэгдээгдээ.

Энэ хэмэл одон Дэлхэйн атмосферэ ба ионосферые, тэрэшэлэн жэжэхэн hолирнуудай сасаран таралгые үргэлжэ дээрэнь шэнжэлжэ үргэлжэлхэ зорилготой.

Республикын ХҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАР

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН, БАРИЛГЫН, ТРАНСПОРТЫН, ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ БОЛОН ЗОНОЙ ЭРИЛТЭ ХАНГАЛГЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ 1974 ОНОЙ III КВАРТАЛАЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Промышленностиин, барилгын транспортын, хэлхеэ холбооной, худалдаа наймаанай болон зоной эрилтэ хангалгын предприятинуудай 1974 оной III кварталай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болон облсовпроф иигэжэ ТОГТООНО:

Удаадахи предприятинуудай коллективүүдтэ нэгэдэхи hуури олгожо, дамжуулгын Улаан туг барюулаад, республиканска Хүндэлэлэй самбарта бэшэхэ:

МОДО БЭЛЭДХЭДЭГ БА МОДО БОЛБОСОРУУЛДАГ ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БҮЛЭГӨӨР

Түлишын промышленностиин управлениин Еловско леспромхоз. Продукци худалдаха түсэбөө — 106,3, барилгын модо үйлэдбэрилхэ түсэбөө — 146,2, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө—115,7, олзо доход оруулха түсэбөө 113,1 процент дүүргэhэн.

ОЙ МОДОНОЙ АЖАХЫН МИНИСТЕРСТВЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БҮЛЭГӨӨР

Ивалгын оньhожоруулагдамал ой модоной ажахы. Модо тариха түсэбөө 101,2, ой модоной үрэhэ бэлэдхэхэ түсэбөө—107, барилгын модо үйлэдбэрилхэ түсэбэй дүүргэлтые 118,7, процент дүүргэhэн.

АВТОТРАНСПОРТНА ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БҮЛЭГӨӨР

Буряадай транспортна управлениин ашаа зөөдэг автотранспортна 3-дахи предприяти. Ашаа зөөхэ түсэбөө тонноор тоолоходо — 108, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө — 102,7 процентээр дээшэлүүлhэн, ашаа зөөлгын өөрын үнэ сэнгые 14,6 процентээр доошолуулhан.

ТҮМЭР ЗАМАЙ ТРАНСПОРТЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БҮЛЭГӨӨР

Улаан-Үдэ станци. Үйлэдбэриингээ түсэб — 102,4, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө — 104,8 процент дүүргэhэн, хүдэлмэриин үнэ сэнгые 3,2 процентээр хямда болгоhон.

ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БҮЛЭГӨӨР

Загарайн аймагай хэлхеэ холбооной узел. Олзо доход оруулха түсэбөө 101,6 процент дүүргэhэн, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбтэ даабарияа үлүүлэн дүүргэhэн, хэлхеэ холбооной hайн шанартай хүдэлмэри хангаhан.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БҮЛЭГӨӨР

Сэлэнгын хилээмэнэй 8-дахи завод. Продукци худалдаха түсэбөө — 102,2, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 104,3 процент дүүргэhэн.

ХҮНГЭН БОЛОН НЮТАГАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БҮЛЭГӨӨР

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинат. Продукци худалдаанда үгэхэ талаар түсэбөө — 105,4, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө — 102,1, олзо доход оруулха түсэбөө 4,7 процентээр үлүүлэн дүүргэhэн.

ЗОНОЙ ЭРИЛТЭ ХАНГАДАГ ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БҮЛЭГӨӨР

«Бурятбыттехника» нэгэдэл. Зоной эрилтэ хангаха түсэбөө — 105,1, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 107 процент дүүргэhэн, элдэб янзын эрилтэ хангалгые үргэдхэхэ даабаряа 1,5 дахин дээшэлүүлhэн.

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДҺАА

Улаан-Үдын горпромторгын «Юбилейный» универ**маг.** Розничнэ эд бараанай эрьесын түсэбөө — 107,5, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 28 процент дүүргэhэн.

БАРИЛГЫН ЭМХИ ЗУРГААНУУДҺАА

Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй барилгын-харгын ПМК. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриингөө түсэб — 103,4 процент, объектнүүдые ашаглалгада оруулха түсэбөө — 120, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 108 процент дүүргэhэн.

БАРИЛГЫН МАТЕРИАЛНУУДАЙ БОЛОН БАРИЛГЫН ИНДУСТРИИН ПРЕДПРИЯТИНУУДҺАА

Асбоцементнэ зүйлнүүдые гаргадаг Тимлюйн завод. Продукци худалдаха түсэбөө — 101,6, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө — 104,5, олзо доход оруулха түсэбөө 107,7 процент дүүргэhэн.

ГЭР БАЙРЫН-КОММУНАЛЬНА АЖАХЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДҺАА

Горгүйсэдкомой коммунальна ажахын управлениин механическа прачечна. Хубсаhа угааха түсэбөө дүүргэhэн, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө — 100,5, олзо доход оруулха түсэбөө 105,7 процент дүүргэhэн.

ПРОЕКТ ЗОХЁОДОГ ОРГАНИЗАЦИНУУДҺАА

«Востсибгипросельхозстройн» Буряадай филиал. Проект зохёохо хүдэлмэриингөө түсэб 101,9 процент дүүргэhэн, захил хэгшэдтэ проектнэ документациие саг соонь дамжуулан үгэhэн.

«СЕЛЬХОЗТЕХНИКА» НЭГЭДЭЛЭЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДҺАА

«Сельхозтехникын» Могойтын районно отделени. Продукци худалдаанда үгэхэ түсэбөө 114,6 процент, хүдөө ажахын техникэ заhабарилха түсэбтэ даабаряа дүүргэhэн, түсэбөөр хараалагдаhан гарза гаргашые 3,4 мянган түхэригөөр доошолуулhан.

сошордомо дохёо

БАЙРАНУУДЫНЬ ЗАДАГАЙ, ЗАЙДАН

«Тэргээ үбэл бэлдэ, шаргаяа зун түхеэрэ» гэжэ зон хэлсэдэг ааб даа. Энэ үгын алишье талаараа удха ехэтэй байhаниинь элитэ. Эгээл мүнөө түрүүшын ольбон хүйтэнэй заха үзэгдэжэ, унжагай ута, шэмэрүүн үбэлэй газаа орожо ерээд байхада, энээн тухай ажэлүүдгүй hанаанда ороодхино.

Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхоздо мүнөө жэлдэ хэдэн мянган үхэр, хонин, гахай үбэлжэхэ юм. Теэд тэдэнэйнь байха байра хэр заhабарилагдаа гээшэб? Үбэлжэлгэдөө хэр hайнаар бэлдэнхэйб гэhэн асуудал гарана. Бирагүйшэг гэжэ абаhаар хэлэхэ хэрэгтэй.

Жэшээ болгон, тус ажахын Түхэреэнэй hаалиин фермын байдал абаад үзэе. Мүнөө эндэ байрын саhанай ороод, гол мүрэнэй мүльhөөр баригдажа, ян хүрэшөөд, хаа хаанагүй үбэлэй шэнжэтэй болоод байхада, тус фермын газаа малай хамаршье хадхаха үбhэн, hолоомон харагданагүй. Үхэрнүүдэйнь хашаа соо үбдэгсөө шабар шабха хүрэшэнхэй байна. Малай шэбхэ сэбэрлэхэ, байраhаа гаргаашань гаргаха оньhон транспортёрынь эбдэрхэй, хүдэлнэгүй.

— Энэ транспортёрой мотоор муугаар тодхогдонхой байгаад, ёhоор хүдэлнэгүй. Зун-намарай үедэ заhабарилжа шадаагүйбди, — гэжэ фермые даагша А. Д. Сороковикова хэндэшьеб гомдоhон мэтэ хэлэнэ.

Олон малай үбэлжэжэ, 200 шахуу үнеэнэй hаагдажа байhан фермэдэ үбhэ тэжээл буйлуулха тусхай түхеэрэлгэтэй цех, котельнын бэлэн болоогүй байхань гайхалтай. Тэрэ цехэйнь пеэшэн түлихэ хүншье олдоогүй байха юм.

Тэрэшэлэн эндэхи жэжэ мал — тугал, буруунуудай харууhан hайнаар эмхидхэгдэнэ, байра байдалынь хүсэд түхеэрэгдэнхэй гэхын аргагүй. Олонхи тугал, бурууд туранхай, hүни, үдэргүй задагай муу байрада байлгагдана. Доронь ямаршье дэбдихэр үгы, шэбхэ шабааhан соогоо хэбтэхэ юм. Бүри турааhан, муудаhан тугалнуудыень hүрэг cooho илгажа, амярынь эдеэлүүлхэ, эртэнhээ тордижо абаха хэрэгтэй байгаа. Тиимэшье юумэн хэгдэнэгүй. Тугалай байрын сонхонууд шэллэгдээгүй, досоохинь хэзээ заяанай сагаадагдаагүй, зайн галай гэрэлшье оруулагдаагүй.

Үбэлжэлгэдэ хэр бэлдэнхэйбта гээд асуухада, фермые даагша А. Д. Сороковикова иигэжэ hанаа амараар хэлэнэ:

— Бага зэргын дутуу дунда юумэн үлөө даа. Иигэhээр бэлэн болохо юм ааб-за.

Үнэндөө, байрын хана хаяа шэглэхэ, шабаха, үүдэ үрхыень заhабарилха, сонхонуудыень шэллэхэ гэхэ мэтэ хэхэ юумэн ехэ. Һаянай эндэ дархашуул ерээд, хүдэлөө болижо байнхай. Теэд барилгын хэрэгсэл, модо шулуун, шэл шонхо гэхэ мэтэ дуталдажа, дархашуулай ажалые hаатуулна.

Хүтэл гэжэ газарта 240 буруу, хашарагууд үбэлжэхэ юм. Тэдэнэйнь байха байра баhал бэлэн болоодүй. Дээдэхи хушалтань зарим газараараа үмхиржэ унанхай. Черемша гэжэ газарта хоёр отара хонид үбэлжэхэ байна. Байрань газар малтажа хэгдэhэн, дээрээ hолоомо хушалтатай аад, тэрэнь доошоо сүмэржэ унашоо, дорохи оёорынь нойтон. Колхозой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Седов эдэ отаранuудай байра заhабарилхаар hаянайл хүнүүдые эльгээгээ.

Ахалигай hү hаалиин фермэдэ баhал иимэрхүү байдал үзэгдэнэ. Малай байрын газаагуурхи хорёо соо тэбэришье үбhэн, hолоомон харагданагүй. Эндэ хажуудаханань байhан тарялан дээрэhээ hолоомо hошо зөөжэ асархаяа яана гээшэб? Гайхахаар. Отделенидэнь аяар 18 трактор намарай ажалhаа сүлөө болоод байна ха юм. Энээн тухай отделениие эрхилэгшэ В. М. Бобковтой хөөрэлдэхэдэ, тоб гэмэ харюу үгэжэ шадахагүй байба.

Гансашье эндэ бэшэ, ажахын бусад фермэнүүдтэ үхэр малайнь байрын хажуугаар обоо хүбөө шэбхэ шабааhан хэбтэнэ.

«Намартаа үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ, таряа хуряалга хамтараад, малай байра заhабарилха сүлөө туха болоогүй. Үбэлжэлгэдэ үшөө бэлдэжэ үрдихэбди гэжэ найдаhаар байтарнай гэнтэ саhан ехэ орожо, хүйтэршэбэ» —гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Максимов хэлэнэ.

Үнэн дээрээ тус ажахын гүүртэ, фермэнүүд яахадаа иимэ тулюур туйган байдалда орошоо гээшэб? Үбэлжэлгэдэ эртэнhээ hайнаар бэлдэхэ арга боломжо байгаа гү гэhэн асуудал гарана. Малшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри hайнаар ябуулаад, хүн зониие зүбөөр эмхидхэн элсүүлжэ шадаа hаань, иимэ юумэн болохогүй hэн. Зарим гүүртэ, фермын хүдэлмэрилэгшэд өөhэдынгөө хүсөөр бага зэргын заhабари хэхэ дүүрэн аргатай байгаа. Мүнөөшье иимэ шахардуу сагай тохёолдоод байхада ,бүхы хүсэеэ элсүүлэн хүдэлбэл, бэрхэтэй байдалhаа түргэн гараха, үбэлжэлгэдэ hайнаар бэлдэхэ аргатай. Гансал хүн зон, машина техникэеэ элсүүлэн табиха хэрэгтэй.

Малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгые эрид түргэдхөөгүй hаа, саашадаа аюултай байдал тохёолдохонь холо бэшэ. Байра байдалай муугаа мүнөө эндэ тулюур туйган малынь гарзалжа эхилээ. Жэшээнь, Түнхэнэй фермэдэ hаянай гурбан үхэр гарзалаа. Черемшада хэдэн хонин үхэhэн байна. Энэмнай hаял октябрь hара барагдажа, үшөө дулаан байна гэхэдэ, үхэр малынь гарзалжа эхилээд байхадаа, ехэл hанаа зоборитой болоно. Түхэреэнэй, Ахалигай фермэнүүдтэ тураhан, муудаhан мал олон.

Үхэр малай байрануудые ойрын сагта заhабарилжа, дулаалжа бэлэн болгохын тула бүхы арга боломжоёо хэрэглэн, эршэмтэй шангаар хүдэлхэhөө ондоо аргагүй.

В. СЕМЕНОВ,
аймагай «Саяан» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫ ҮҮРГЭ

УРИЛДАН АЖАЛЛАХАДА УРМАТАЙ

Сэлэнгын совхоз ганса аймаг соогоо бэшэ, харин Буряад орон соогоо томо ажахынуудай нэгэниинь болоно. Тус ажахы жэлһээ жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ талаар горитойхон амжалтануудые туйлана. Юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлэй дүнгүүдээр совхозой олохон ажалша, малша хүнүүд ажалдаа амжалта туйлаһанай түлөө ССР Союзай орден, медальнуудта хүртэһэн байха.

Энэ совхозой малшад, механизаторнууд, тарьяашад энэшье жэлдэ бараг һайнаар ажаллажа байнхай. Байгша оной үнгэрһэн юһэн һара соо 4501 центнер мяха гүрэндэ худалдажа, түсэбөө 991 центнерээр үлүүлэн дүүргэһэн байна. 13093 центнер һү гүрэндэ тушаагаа, энэнь 843 центнерээр түсэбһөө үлүү болоно. Энэ жэлдэ нооһо хайшалха гүрэнэй түсэб сүм дүүргэгдөө.

Эдэ амжалтанууд тус ажахын механизатор болон малшадай габшагай ажалай аша туһаар туйлагдаа. Хэдэн жэлэй туршада Вершинын үүлтэртэ үнеэдэй фермын һаалишан Надежда Лазаревна Тадвашкина эрхим амжалтануудые туйлана. Энэ нүхэр наймадахи табан жэлэй жэл бүхэндэ үнеэн бүриһөө дундa зэргээр таба мянган килограмм һү һааһанайнгаа түлөө Социалис Ажалай Герой гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха юм. Нёдондо жэлдэ Надежда Лазаревна үнеэн бүриһөө 6000 килограмм һү һаажа, бүхы Буряад орон соогоо сүурхаһан байна. Нүхэр Тадвашкина мүнөө арбадахи табан жэлэй түсэб дүүргэжэ ябана. Ондоогоор хэлэхэдэ, юһэдэхи табан жэл соо 2969 центнер һү һааха түсэбтэй аад, гурбан жэл юһэн һара соо 3855 центнер һү һаагаа.

Н. Л. Тадвашкина үнеэ һааха талаар өөрынгөө баян дүй дүршэлые залуу һаалишадта дамжуулдаг байна, түрүүшынхиеэ тугаллаһан үнеэдые хайшан гэжэ адуулхаб, харууһалхаб, сүүдхэдээ иимэ үнеэдые хэды дахин һаахаб гэхэ мэтын юумэнүүдтэй тэдэнчие танилсуулдаг, хэлэжэ, харуулжа үгэдэг заншалтай. Тэрэнь ехэл һайн хэрэг гээшэ. Жэшээнь, Раиса Цыбикова Надежда Лазаревнатай зэргэлээд ажалладаг, үнеэдынь нэгэ хотон соо байрладаг, зэргэлээд үнеэдээ һаадаг. Раиса басаган Надеждын ажалые һайса шудалаа, дүй дүршэлынь халан абаа. Мүнөө Раиса үнеэн бүриһөө юһэн һара соо 3200 килограмм һү һаажа, социалис мүрысөөндэ совхоз соогоо хоёрдохи һууридa гараа, нүхэр Тадвашкинагай хойноһоо ябана.

— Надежда Лазаревна бидэнэрэй багша гээшэ, хододоо ажал хэрэгтээ, дүй дүршэлдөө манние һургадаг, — гэжэ Цыбикова хөөрэнэ.

Нүгөө нэгэ һаалишан Ольга Нимаева нигэжэ мандa хөөрэбэ: «Нүхэр Тадвашкинагай жэшээгээр олохон һаалишад ажаллана. Тиимэ дээрэһээ манай Вершинын фермэ һү һааляар аймаг соогоо хододоо түрүүлнэ, партиин райкомой, мүн аймгүйсэдкомой Улаан тугта оло дахин хүртэдэг байна.

Иимэ түрүүшүүл мүн хонишодойшье дунда олон. Бидэ мэнэ һаяхан Ягаан гэжэ нютагта ерээбди. Тэндэ Анатолий Михайлович Акуловай отара байрлана. Тус отарын хонидые харахадаа баярламаар, атаархамаар байна. Малынь бултадаа хээлитэй, тарганууд, ороондо түргэнөөр ороно. Энэ хонишон орооной кампаниие октябриин эхеэр эхилээд, хорин хоног соо дүүргээ. Үбэлдөө тэрэнэй хонид хорёод хоног соо хурьгалха байха.

— Ототой болохоһоонь урид обёосой зелёнко эдиһэн хонид һайнаар үрэжэнэ, олооро эхир хурьгадые гаргана. Энэ ушарые Зэдын хонишодой дүй дүршэлһөө ойлгожо абааб. Манай отарын хажууда 20—25 гектартa энэ ургаса жэл бүри тарингдадаг, — гэжэ Анатолий Михайлович хөөрэнэ.

Нүхэр Акулов мүнөө жэлдэ хурьга абаха юһэдэхи табан жэлэй түсэб дүүргээ, 2544 толгой хурьган совхозой хонин һүрэгые олошоруулаа. Энэ жэлдэ Анатолий Михайлович 100 эхэ хонин бүриһөө аяар 132 хурьга абажа, республика соогоо түрүүшүүлэй тоодо оробо. Нооһошье хайшалха талаар энэ отара амжалта туйлаһан байха юм.

Нүхэр Акуловтай нүгөө нэгэ хонишон Валентина Гончиковна Романова мүрысэнэ. Валентина Гончиковна Анатолий Михайловичһаа гээгдэхэгүйе оролдоно, һайн амжалта туйлана. Хурьга абаха талаар Валентина юһэдэхи табан жэлэй даалгабари мүнөө жэлдэ дүүргэбэ. Эдэ хоёр эрхим хонишод бэе бэедээ ошожо, дүй дүршэлөө андалдадаг, мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолдог заншалтайнууд.

Нүхэд Акулов Романова хоёр өөһэд хоорондоо мүрысэнэ гэжэ совхозой малшад бултадаа мэдэнэ, эдэ хоёрһоо жэшээ абана.

Малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хонишод Ц-Д. Шиидаков, С. Б. Раднажапова, Т. Б. Очиртаров, С. В. Цэцэрунов, В. Чойжамсуев, Г. Гарифуллин ба бусад эдэбхитэйгээр оролсоно. Эдэ малшад ажалдаа амжалта туйлана олондо жэшээ харуулна.

Эндэхи совхозой партком, профсоюзай рабочком малшадай дунда социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэнэ, тэрэнэй дүнгүүд сэг болзортоо согсологдожо, түрүүшүүл материальна, мүн моральна талаар урмашуулагдана. Социалис мүрысөөнэй ябаса, тэрэнэй дүнгүүд харуулагдан соносхогдодог байна. Совхозой бүхы ажалшад ямар үйлэдбэриин коллективэй, мүн малшадай, механизаторнуудай хэр зэргэ хүдэлмэрилжэ байһаниие нютагай радиогоор шагнадаг, тусгаар гаргагдаһан бюллетень, ханын газетэ мэтэнүүд сооһоо уншадаг юм.

Хонишон, һаалишан, ухэршэн бүхэн 1975 ондо ямар уялгануудые абахаяа бодомжолжо байнхай.

— Мүнөө совхозой хонишод бултадаа шахуу юһэдэхи табан жэлэй һүүлшын жэлдэ хэды шэнээн нооһо хайшалха, 100 хонин бүриһөө хэды шэнээн хурьга абахаб гэһэн социалис уялгануудаа сүм тодорхойлоо, хэн хонишон хэнтэй мүрысэхэ байһанаа мүн лэ мэдэнхэй, — гэжэ совхозой парткомой секретарь Пурбо Чойлокович Базаржапов мандa хөөрэбэ.

Сэлэнгын совхозой ажалша малша хүнүүд юһэдэхи табан жэлые илалта түгэс дүүргэхэ, КПСС-эй ээлжээтэ XXV съездые амжалтатайгаар угтаха байһандань этигэхэ, найдаха хэрэгтэй.

Ажалаа һайнаар ябуулха хэрэгтэнь совхозой хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй хүсэн һайса нүлөөлхэ байна.

Б. ШИРЕТОРОВ,
КПСС-эй Сэлэнгын райкомой инструктор.

Баргажанай аймагай Хилганын колхоз байгша ондо гектар бүриһөө 8 центнер тарьяа хуряажа абаа юм. Бүхыдөө 2 мянган центнер орооһо гүрэндэ тушаагаа.

Колхозой тарьяанай тоогууд дээрэ үрэһэ сэбэрлэжэ хааха, хатааха хүдэлмэри хоёр халаанда эмхидхэгдэнхэй. Тоог дээрэ ПЗС-20, ОВП-20, ОС-4,5 түхэлэй машинануудые үнинэй дүй дүршэлтэй болоһон «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденто, КПСС-эй гэшүүн, колхозой парткомой, райкомой гэшүүн Цыдып Раднаевич Доржиев хэдэн жэлдэ һаадгүйгөөр хүдэлгэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хилганын тоог дээрэ; тоогые даагша коммунист Ц. Р. Доржиев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

ПАРТИЙНА БҮЛЭГЫЕ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ

«ВЛ-60» түхэлэй локомотивуудые хабсаргадаг участок локомотив-вагон заһабарилгын заводто тон шухала һалбаринуудай нэгэн гэжэ тоологдодог. Эндэ локомотивай ехэ, орёо байгуулгатай электросхемэнүүд хабсаргагдана, хэр һайнаар заһабарилагдаһаниинь элирнэ...

Виктор Андреевич Иванов энээн тушаа хөөрэхэ зуураа, түмэр хайрсаг соо хэбтэһэн шабын түмэрнүүдые эмхилнэ, залуу хүбүүдэй асуудалнуудта харюусана.

Харин тэрэнэй һанал бодолынь холуур лэ дэгдэнэ хэбэртэй. Тэрэ Курска областиин Стрелецкэ районой Шемякино тосхондо 1937 ондо түрэһэн юм. Нэлэнхы һайхан Курскын үргэн дайдада хүн бэеэ хүсэһэн тула нютаг тухайгаа хөөрэхэ дуратай.

Эндэ, хүршэ Ивановка тосхонойнгоо дунда һургуули дүүргээд, механизаторай курсада һуража, комбайнерай мэргэжэлтэй болоһон юм. Һүүлдэнь Хойто далайн флодто уялгата албанда ябаа. Тэндэ байхадаа манай Сибирь уруу ажаллахаяа ошохо гэжэ шиидээ һэн.

Сэрэгэй албанда сугтаа ябаһан нүхэр хүбүүнэйнь Буряад ороной үзэсхэлэн һайхан тала, тайга тухай зүрхэ сэдьхэлэй гүн оёорые татамаар хөөрэһэнһөө энэ болоо гү? Хэн мэдэхэб. Виктор 1963 оной намар Улаан-Үдэ ерэжэ, локомотив-вагон заһабарилгын заводто хүдэлхээ ороо бэлэй. Үшөө сэрэгэй албанда ябахадаа, КПСС-эй гэшүүн болоһон энэ хүбүүн шэнэ коллективтээ дадажа үнишье болонгүй хүндэтэй, нэрэтэй болоо. Тэрэ ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, партийна даабари саг болзоро соонь дүүргээд лэ орхихо.

«Витиин ажаллахаяа ерэхэдэнь, локомотив хабсаралгын цехтэ технологоор хүдэлдэг байгааб, — гэжэ заводой парткомой инструктор Надежда Андреевна Врублевская хөөрэнэ. — Тиимэһээ Ивановые һайн мэдэхэб. Ехэ урин налгай хүндэмүүшэ, урагшаа һанаатай хүбүүн һэн. Удангүй цехэйнгээ комсомолой организациин секретаряар һунгагдажа, залуушуулай ёһотой ударидагша боложо шадаха байһанаа харуулаа».

Виктор 1971 он болотор энэ тушаалдаа хүдэлөө. Энэ үе соо амжалташье туйлагдаа, хүндэ хүшэр бэрхэшээлнүүдшье дабагдаа. Теэд ямаршье сагта комсомолой секретарь нэгэл тэгшэ, номгон даруу ябагша һэн.

Энэ үедэ Виктор Иванов комсомолой заводой комитедэй, ВЛКСМ-эй горкомой, обкомой гэшүүнээр һунгагдаа. ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар, «Комсомолой хүдэлмэридэ шалгарһанайнгаа түлөө» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаа.

Энэ үедэ тэрэнэй заншалынь, үзэл бодолынь болбосорон хүгжөө. Ажабайдалай үргэн замай урдань нээгдэһые һайн ойлгоо...

Мүнөө болоод байхада комсомолой организациин секретаряар хүдэлжэ байһан үеынгөө хэды шэнээн ехэ удха шанартай байһаниие Виктор гүйсэдөөр ойлгоно. Тиихэдэ тэрэ зонтой үгэеэ ойлголсожо һураа. Гол зорилгодоо тааруулан, үдэр үдэрэй хүдэлмэриие ябуулжа шададаг болоо. Хэнэй хэн байһаниие адаглан ойлгожо, хүн бүхэндэ ондо ондоогоор хандаха ёһотой юм байна гэжэ ухаан соогоо хадуугаа. Мүн ударидагша хүн бултандa жэшээ харуулжа ябаха зэргэтэй гэһэн тобшолол эрхэ бэшэ хээ. Тиихэдээ ганса ажалдаа бэшэ, харин гэртээ, ажабайдалдаа, хаанашье.

1972 ондо участогайнь коммунистнууд партийна бүлэгэйнгөө ударидагшаар Виктор Ивановые һунгаа һэн. Мүнөө тэрэ гурбадахияа энэ харюусалгата ниитын тушаалдаа һунгагдаба.

Партийна бүлэг манай партиин эгээл эхин шатань. Юрын коммунист бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ партиин сэсэн үгэ, заабари эндэ бодото бэеэ бэелнэ. Тиимэһээ ударидагшын үүргэ харюусалгатайшье, хүндэтэйшье болоно ха юм.

Участогтань 11 коммунист ажалладаг. Тэдэнэрэй олонхинь дүй дүршэлөөр баян, мэргэжэлээ гүйсэдөөр шудалһан зон. Ниитын хүдэлмэриие уялгата хэрэгнай гэжэ эдэнэр тоолодог. Тиимэһээ тус бүлэгэй завод дотороо эрхим гэгдэдэгынь гайхалгүй ааб даа.

Бүлэгэйнгөө ябуулдаг хүдэлмэри тухай хөөрэхэдөө, Виктор Иванов ехэл омогорхонги болоно. Үнэхөөрөөшье, коммунистнууд коллективэйнгээ гол унгинь боложо шадаа. Тэдэнэй үүсхэлгүйгөөр нэгэшье юумэн үнэндөө хэгдэдэггүй. Тэдэнэр бүхы һайн юумэнэй эхи табигшад болоно.

Нэн түрүүн хэлэхэдэ, партийна бүлэгэй гэшүүд бултадаа агитатор, политинформатор гэһэн даабаритай юм. Хүдэлмэриин эхилхын урдахана орон дотор, дэлхэй дээрэ боложо байһан һүүлэй һонин тухай (гарагай гурбан бүхэндэ) эдэнэр хөөрэдэг.

Коммунист бүхэн политһуралсалай элдэб кружогуудта, семинарта ябадаг. Тэдэнэй жэшээгээр бусадшье хүдэлмэришэдэй сэдьхэлдэ һураха хүсэл түрөө ха.

Партийна суглаан тухай хэдэн үгөөр дурдая.

Суглаанууд дээрэ хэлсэгдэдэг асуудалнууд элдэб янзын байдаг. Энэ шухала юумые хайша хэрэгээр үнгэргэхэ гээшые Виктор Андреевич тон буруу гэжэ тоолодог. Жэшээлэе. Байгша оной юһэн һара соо болоһон суглаануудта зүбшэгдэһэн асуудалнуудай заримаиинь гэхэдэ иимэ: «Социалис мүрысөөнэй эмхидхэл ба партийна бүлэг», «Халаанайнгаа даабариин нормые өөһэдөө табидаг болоё» гэһэн И. Т. Красиковай бригадын үүсхэл тухай», «Шефскэ хүдэлмэри һайжаруулха хэмжээнүүд» гэхэ мэтэ.

Мүн партиин ЦК-гай абаһан шухала документнүүд дээр, Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүдээр энэ бүлэгтэ хөөрэлдөөн саг үргэлжэ үнгэргэгдэнэ. Һүүлдэнь коммунист бүхэн өөрынгөө бригадын гэшүүдтэ тэдэнэй удхые ойлгуулан хөөрэдэг заншалтай болонхой.

Партийна даабари дүүргэхэ хэрэгтэ бүлэгые ударидагша ехэ анхарал хандуулна. Даабари үгэхэдөө, коммунист бүхэнэй шадабариие анхаралдаа абажа, тус бүридэнь таараха хэрэг даалгахые оролдодог юм.

И. Т. Красиков, В. Д. Порошина, Ф. М. Виноградов, И. Я. Можаев гэгшэд заводой парткомой, цехэй партбюрогой гэшүүдээр нэгэтэ бэшэ һунгагдаа. Бригадые даагша, Ажалай Улаан Тугай орденто И. Т. Красиков горсоведэй депутат юм. Залуу коммунист Вячеслав Николаев комсомолой дайшалхы дружинын гэшүүн, милициин штатнабэшэ хүдэлмэрилэгшэ.

Коммунистнууд ходоодоо түрүү зэргэдэ ябаха уялгатай. Тиимэһээ партийна бүлэгэй гэшүүн бүхэн халаанайнгаа даабари саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг. Олонхинь голодоһо гаргангүйгөөр хүдэлдэг тула өөрын шанарай тамгатай.

Мүн уралан нарижуулха, һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэнэр эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Жэшээлхэдэ, Иван Тихонович Красиков, Иван Яковлевич Можаев хоёр 1974 оной юһэн һара соо уралан нарижуулгын хорёод дурадхал оруулжа, 18 гаран мянган түхэригэй алмалта хэхэ арга олгоо.

Тиихэдэ И. Я. Можаев Виктор Козулин гэжэ залуу хүбүүе дүрбэдэхи разрядтай электро-хабсаргагша болоторнь һурган хүмүүжүүлээ.

— Манай коммунистнууд эрхим зон даа. Хамта хүдэлхэдэ урматай, — гэжэ Виктор Андреевич хөөрэнэ.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

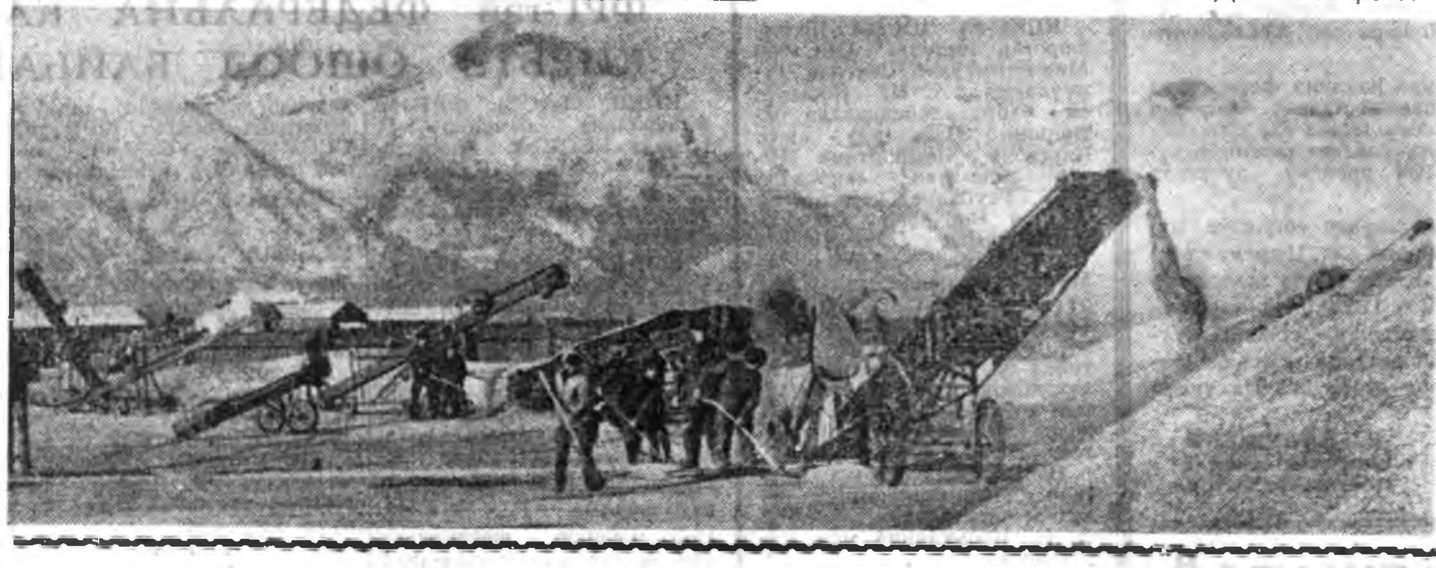

ЗАВОД СООГОО ТҮРҮҮ

Табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даабариие болзорһоонь уридшалан дүүргэхэ гэһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ заводой олон түрүүшүүл һайн үрэ дүн туйлажа байна. Юһэ һарын үрэ дүнгүүдээр модо болбосоруулгын цехэй коллектив түрүүлжэ гараа.

Энэ коллектив модо болбосоруулха юһэ һарын түсэбые сентябриин 9-дэ дүүргээд, октябрь һарын даабари дүүргэжэ эхилһэн юм. Угтамжын түсэб абаһан цехэй коллектив байгша оной түсэбые декабриин 20 болотор дүүргэхэ гэжэ хараална. Тэдэнэр юһэ һарын даабариһаа гадуур 940 кубометр модо болбосоруулаа.

Жэлэй һүүлшын кварталай туршада бүри эршэмтэй шангаар ажаллаха, кварталай даабариһаа гадуур 380 кубометр, жэлэй түсэбһөө гадуур 1000 кубометр модо болбосоруулха уялга абаһан цехэй коллектив ажалайнгаа бүтээсэ һара бүхэндэ дээшэлүүлжэ байна.

Нормалиин, металл хэрэгсэлнүүдэй, электровагонно, шэрэм шудхалгын, газо-кислородно цехүүдэй коллективүүд сентябриин үрэ дүнгүүдээр социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа.

Арба һарын түсэбые үлүүлэн дүүргээд, жэлэй даабари үлүүлхэ арга боломжо хангахын түлөө олон коллектив мүрысэнэ. Тэдэнэр бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ муу бэшэ үрэ дүн туйлана. Энэ мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаа коллективүүдэй дундаһаа хэдэн участок, бригадануудые нэрлэжэ болохо.

Электровагонно цехэй холодильна түхеэрэлгэ заһабарилдаг мастер В. П. Ганицевай, инструментальна цехэй ахалагша мастер Ф. М. Хахаловагай, шэрэм шудхалгын цехэй хэб хэгшэдэй мастер В. А. Бадуевай даадаг участогууд үйлэдбэриин даабариие амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Дизельнэ цехэй Н. П. Вихревэй, вагон-хабсаралгын цехэй Р. П. Рыбинагай, кузнечна цехэй В. Н. Пушкаревой хүтэлбэрилдэг бригаданууд социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн туйлана. Түрүү эдэ коллективүүд жэлэй, мүн табан жэлэй даабариие холо үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн һанал эрмэлзэлтэйгээр ажаллана.

З. РОНСКАЯ.
ЛВРЗ-гэй ажалай ба салин хүлһэнэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Советдэ

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй заседани октябриин 31-дэ боложо, РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын 1974 оной 9 һарын дүнгүүд зүбшэн хэлсэгдээ.

КПСС-эй XXIV съездын, КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1973 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула партийна, совет ба ажахын зургаануудай политическэ болон эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулһанай, тэрэшэлэн түсэбөө, абаһан угтамжын түсэбүүдээ болзорһоо урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө предприятинуудай коллективүүдэй үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар, Россин Федерациин экономикые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ амжалтанууд туйлагдаһан байна. Промышленна продукци худалдалгын хэмжээнэй талаар, шухала түхэлэй олон эдлэл хэрэгсэлнүүдые, бүтээн гаргалгын, транспортаар элдэб ашаануудые зөөлгын, хүн зоной ажаһуудалай хэрэгламжэ хангалгын, мал ажалай продуктнуудые худалдалгын, промышленностьдахи ажалай бүтээсын, ашаг олзын ба бусад үрэ дүнгүүдэй талаар юһэ һарын түсэбтэ даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдөө. Түсэбһөө гадуур продукци бүтээн гаргаха асуудалаар 1974 ондо абаһан социалис уялганууд амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна.

РСФСР доторхи промышленна үйлэдбэрилгын ургалтын темпые 1973 оной энэ үеынхитэй жэшэбэл, январь-сентябриин турша соо гүрэнэй түсэбэй ёһоор 7 процент байхын орондо 8 процент болоо. Гэхэ зуура олохон предприятинууд тогтоогдомол түсэбүүдээ үшөөл хүсэд дүүргэнэгүй гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Энээнһээ шалтагаалан, арадай ажахыда горитой хэмжээнэй пумаажан ба нооһон бүдүүд, элдэб янзын оймһон, дотор ба гадар хубсаһанай трикотаж, арһан гутал, мебель, хана болохо материалнууд, газар доогуур татагдаха соргонууд, нүүрһэн, торф ба бусад продукци дутуу үгтөө. РСФСР-эй Хүдөөгэй барилгын министерство, РСФСР-эй Гэр байрын-граждан барилгын министерство, РСФСР-эй Гол мүрэнэй флодой министерство, РСФСР-эй Главнефтеснаб продукци худалдаха түсэбөө дүүргээдүй байна. Гүрэнэй ба кооперативна рознично худалдаа наймаанай талаар даабари дутуу дүүргэгдөө.

Россин Федерациин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд мал ба шубуудые худалдан абаха юһэ һарынгаа түсэбые 106 процент, һүнэй — 105, үндэгэнэй — 110, нооһоной — 110 процент дүүргээ. Мал ажалай продуктнуудые худалдан абаха 1974 оной түсэб бүхы дээрээ үлүүлэн дүүргэгдэхээр хүлеэгдэнэ. Гэхэ зуура, Краснодарска хизаарай, Пермскэ ба Ростовско областьнуудай колхозууд, совхозууд мал ба шубуудые худалдан абаха юһэ һарынгаа түсэбые, харин Кабардино-Балкарай АССР-эй, Алтайн хизаарай, Брянска ба Калужска областьнуудай колхозууд, совхозууд — һү худалдан абаха түсэбөө дүүргээдүй байһаар. Олохон совхозууд, колхозууд хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ үрэһэ хүрэнгэ хааха түсэбүүдээ дүүргэнэгүй. Бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлнүүдые суглуулха хүдэлмэри зарим нютагуудта хүсэд һайнаар ябуулагданагүй, тэжээлнүүдые үйлэдбэрилхэ, хадагалха ба зүбөөр ашаглаха түрүү технологическа арганууд удаанаар нэбтэрүүлэгдэн дэлгэрүүлэгдэнэ, мал ажалай фермэнүүдые үбэлдэ бэлдэхэ, хэрэглэгдэжэ байгаа кормоцехүүдые заһабарилха ба шэнээр эмхидхэхэ хүдэлмэри гээгдэлдэ оронхой.

9 һарын турша соо 18,7 миллиард түхэригэй хэмжээтэй гол фонднууд ашаглалгада оруулагдаа. Гэхэ зуура, капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ һомололгын түсэб оройдоо 94 процент дүүргэгдэһэн байна. Мүнгэ зөөрөө олон газар, олонхи ушарта түрүүшын ээлжээнэй бэшэ барилгануудта хэһэг буһаг болгон тараадаг ябадал үзэгдэһөөр.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй заседани октябриин 1—2-то СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй заседани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэнэй үндэһөөр ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин предприятинуудые ашаглалгада оруулха ба хүдэлгэхэ ябадал түргэдхэхэ асуудалнуудта, ажахынууд доторой нөөсые бүри хүсэд дүүрэнээр ашаглаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин техническэ хэм хэмжээе үргэхэ ба шанарыень һайжаруулха, хүдөө ажахыгаа саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулаа.

Заседани дээрэ түсхайлан тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, жэлэй һүүл болотор үлэһэн саг соо гээгдэнги предприятинууд ба эмхинүүдтэ үрэ нүлөөтэй туһаламжа үзүүлхэ, 1974 оной түсэб ба социалис уялганууд бүхы талаарнь амжалтатайгаар дүүргэхэ ябадал хангахын тула зохихо хэмжээнүүдые абаха шухала. Шухала хэмжээтэй бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлнүүдые бэлэдхэхэ хүдэлмэри дары түгэсхэхын, тэдэниие зүбөөр ашаглахын тула нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха; үбэлэй агротехническэ хэмжээ ябуулгануудые хараалан тодорхойлхо ба хүсэд бүрин бэелүүлхэ, намар ба үбэлдөө тракторнуудые, автомобильнуудые, тарьяа хуряаха комбайнуудые, хүдөө ажахын бусад техникэ хаһа саг соонь һайн шанартайгаар заһабарилха ябадал хангаха, тэрэшэлэн механизаторнуудай шадабари мэргэжэл дээшэлүүлхэ, тэдэниие нэмэжэ бэлдэхэ хүдэлмэри эмхидхэхэ гэжэ һанамжалан дурадхагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев заседани дээрэ үгэ хэлээ. (ТАСС).

Ольга Заиграева Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводто дүрбэдэхи жэлээ токареор хүдэлнэ. Мүнөө гурбадахи разрядтай болонхой. Халаан бүриингөө даабари 25—30 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ. Ольга Заиграева мүнөө 1975 оной түсэбөөр продукци гаргажа байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: токарь **Ольга Заиграева.**

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМЕР

КПСС-эй Буряадай обкомой пропаганда ба агитациин таһагай үмэнэһөө һарадаа хоёр удаа гарадаг «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 20-дохи номер хэблэлһээ гаража, уншагшадта эльгээгдэбэ.

Блокнодой энэ номер И. Николаевай «Октябриин туг бүхы дэлхэй дээрэ илан мандана» гэһэн статьягаар нээгдэнэ. Энэ статья Агууехэ Октябриин социалис революциин 57 жэлэй ойн һайндартa зорюулагданхай.

«БАМ — коммунизмын барилга» гэһэн ниитэ гарьшаг доро Главтоннельметростройн тоннельнэ 11-дэхи отрядай партийна комитедэй секретарь Д. В. Васильевай «Намтарай эхин» гэһэн һонирхолтой корреспонденци блокнодто толилогдобо. Байгал-Амарай түмэр замай түрүүшын барилгашадай ажал хэрэг, энэ магистралиин манай республикын экономикын хүгжэлтэдэ ямар нүлөөтэй байха тухайнь нүхэр Васильев эндэ тодорхойгоор хөөрэнэ.

Ярууны аймагай «Коммунизм» колхозой парткомой секретарь Ц. Галсановай «Тодорхой, олондо ойлгосотой, үрэ ехэтэй» гэһэн статья баһал энэ номерто гаргагдаа. Колхозникуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөө партийна организациин яажа хүтэлбэрилдэг тухай, колхозой коммунистнуудай бэелүүлдэг үүргэ тухай статьягай автор хөөрэнэ.

Улаан-Үдын «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденто «Электромашина» заводой агитатор М. Мостовской-Голубенко гэгшын «Коммунистын уялга» гэһэн дурсалга агитаторнуудай анхарал татаха байха.

Ярууны аймагай Ульдэргын дунда hургуулиин 50 жэлэй ойдо

НЮТАГАЙХИДАА ГЭГЭЭРҮҮЛЭН...

1922 ондо манай нютагта ... наhатаниие үзэг бэшэгтэ ...ргаха гэhэн хотоной hур... ...ули наэгдэhэн байгаа. Ехэ... ...үүлтэй хамта үхибүүдыешье ...ргадаг hэн ха. Багшань ...нютагай хүн Цыдып Базаров ...гээ байгаа.

Ульдэргын зоной гуйл... ...аар 1924 ондо Заха-Толгой (...лагта-Хүндын хажууда) гэжэ ...аарта гурбан жэлэй эхин ...ргуули наэгдэhэн юм. Эгээ ...рүүшын hургуулиие дааг... ...аар эдэбхитэй залуу ком... ...унист Жалсан Жапович Жа... ... томилогдожо, 1928 он ...ртэр дүрбэн жэлэй турша ... хүдэлhэн юм. Ургажа бай... ...ан залуу үетэниие hургаха, ...мүүжүүлхэ үүргэтэйгээр ...адабари ехэтэй багшанар... ...мунистнууд Ц. Раднаев, ... Ламажапов, Н. Козлов, ... Ширабон, Б. Цыренжапов ...лон бусад эльгээгдэhэн бай... ... Эдэнэр хадаа hуралсал... ...мүүжүүлгын ажалые зүбөөр ...бижа, hургуулиин нэрые ...ргэжэ шадаhан юм. Тэдэ баг... ...анар нютагай эгээ түрүүшын ...мсомолой болон партийна ...иинүүдые бии болголсоhон. ...итын ажал байгуулха үедэ ...бхитэйгээр хабаадалсажа. ...доо нютагай түүхэтэ хуби... ...та бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэ... ... үүргэ дүүргэhэн зон.

hургуулимнай табин жэлэй ...рша соо баян түүхэтэй, ...йн hайхан заншалнуудтай ...лоо юм ааб даа.

1931 ондо hургуули Заха... ...олгойhоо Зүүн-Ульдэргэ гэ... ... газарта зөөлгэгдэжэ, тэн... ... колхозуудай томодхогдотор ...-1960 он болотор байгаа.

Түрүүшын бүгэдэ ниитын ... hуралсалые Ульдэргэдэ ...имээр бэелүүлээд, 1940 он... ... hургуули долоон жэлэй ...олгогдожо, Эгэтын, Эгэтын... ...агай болон Ульдэргын со... ...хой газар дээрэ бүгэдэ нии... ... долоон болон найман жэ... ... hуралсалые бэелүүлжэ ...даhан байна. Гадна, хэдэн ... hургуулиин багшанарта ...аламжа үзүүлхэ зорилго... ...гоор аймагай баруун захын ...тодическа түб болоо hэн. 1960 онhоо политехническэ ...алсалай дунда hургуули болгогдожо, мүнөө үедэ нютагтаа бүхы залуушуулые дунда эрдэмтэй болгохын тула тэмсэжэ байна ха юм. Научно-педагогическа темэдэ түрэлхидэй дунда хододоо лекци, хөөрэлдөөнүүдые хэжэ, hургуули нютагай зоной дунда хүндэтэй болонхой.

Манда РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша М. З. Янгутова, Буряадай АССР-эй hургуулиин габьяата багшанар Ц. Б. Нимаева, Н. А. Климова, Д. Ц. Пунцуков, Н. С. Туговикова, А. М. Михайлова, мэргэжэлэйнгээ талаар шадабари ехэтэй багшанар Л. Ф. Шишкова, Д. Б. Будаев, К. Т. Модогоров, Д-Х. А. Цыбенова, Б. Б. Баяндуев, Е. М. Модогоров болон бусад олон нүхэд хүдэлөө. Гадна хори гаран жэлэй турша соо манай багшанарай коллективые РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша, Социалис Ажалай Герой, мэдээжэ уран зохёолшо Цокто Номтоевич Номтоев хүтэлбэрилөө гэхэдэ бүри ойлгосотой болоно үгэнэ бэзэ.

hургажа гаргаhан шабинараараа hургуули хододоо омогорходог. Бүхы дээрээ долоон ба найман класс 787 хүн, 10-дахи класс 300 hурагша дүүргэжэ гараа. Олон шабинарнай багшын, эмшэнэй ба хүдөө ажахын мэргэжэл шудалаа, совет болон партийна хүдэлмэрилэгшэд, инженернүүд болон эрдэмтэдшье бии. Яhала олон hурагшаднай түрэл колхоздоо хүдэлжэ, үнэн сэхэ ажалаараа арад зонойнгоо дунда хүндэтэй, орден, медальда хүртэжэ, нэрэ солотой зон болонхой юм. Тэдэнэй дунда ветеринарна эрдэмэй доктор Г. Жанчипов, Социалис Ажалай Герой Н. Тогмитова болон эрдэмэй кандидадууд дурдагдаха.

hуралсалай нёдондохи жэлые 21 классай 19-дэнь нэгэшье хүн хоёрдохи жэлдээ үлэнгүй дүүргээ. 140-өөд hурагшаднай «5» ба «4» гэhэн сэгнэлтэтэйгээр дүүргээ. Манай hургуули 1963 ондо РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотада хүртөө бэлэй.

Пионернүүд ба комсомолшуудnай түрэл колхоздоо хонинной ноохо абалгын үедэ, үбhэ сабшалгада, намарай ургаса хуряалгада ехэхэн туhа үзүүлжэ, колхозhоо олон удаа hайшаалда хүртэhэн байха.

Багшанарай коллектив түрэл hургуулингаа 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ оронойнгоо түрүү hургуулинуудай коллективүүдэй жэшээе халан абажа, заажа байhан юумаеэ hурагшадтаа улам hайнаар ойлгуулжа, hуралсалай шанарые эрид дээшэлүүлжэ, нэгэшье hурагшые хоёрдохи жэлдэнь үлөөнгүй, 1974—1975 оной hуралсалай жэлые түгэсхэхын түлөө шангаар тэмсэжэ эхилээ.

Д. ДОНДОКОВА,
hургуулиин завуч, РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ЯРУУНЫН АЙМАГАЙ УЛЬДЭРГЫН ДУНДА hУРГУУЛИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Байгуулагдаhаар 50 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, республика дотор арадай гэгээрэл хүгжөөлгэдэ габьяатай байhанайнь түлөө Ярууны аймагай **Ульдэргын дунда hургуулине** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б .СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной октябриин 31.

...ИРГИЗЭЙ СОЁЛОЙ ...ҮГЭЛДЭР ХҮГЖЭЛТЭ

...hон хара нюдэтэй ба... ...хулэйнгөө ульмы дээрэ ... hэдэлгэ гарган, хоёр... ... алхам хэhэнэй удаа ... унаад, уйлаба.

...ог ботогод» гэжэ бай... ...римашуул өөгшөөhэн, ... зариман наада харahан ...айгаар дуугарна. «Кир... ...сагайнай театр соо хо... ... байгаад, хатарханнь ... ааб даа. Гэртээ hуу... ...ахы эрхилхэ, хони... ...арюулхадань үбгэндөө ... зэргэтэй» гэхэ мэ... ...римаан дээрэлхүү hайз... ... шалина.

...бэшье hаань, басагад ...гүй hуража, Чайков... «Хун шубуунай нуур» ...эдээжэ баледэй «Бишы... ...ун шубуудай хатарай» ...лаг хүгжэм доро сценэ ...арана...

...ог ботогон» гэжэ hаа... ...дагуудай нэгэн — Би... ... Бейшеналиева энээн ... замда хөөрөө hэн. Тэ... ...ргизэй гүрэнэй оперо ...эдэй түрүү бэрхэ бале... ...ССР-эй арадай артист... ...ской.

...нгөө hурагшад—Фрун... ...тын хореографическа ...ниин студентнүүдтэ ... мүнөө тэрээн ту... ... хөөрэдэг. «Искусствын ... мэргэжэл шэлэhэн хү... ...лжэ, үшөө наадал... ...хо юумэ аал» гээд ... гайхадаг байба.

... ушар мүнөө үеын ... басагадта үнэхөөрөө... ...хаштай байдагынь ... Зүндэб гэхэдэ, эдэнэр ... хойшо соёл болбосо... ... нухэсэнэ ха юм. Мү... ...ргизэй ССР-тэ тусхай ...лгэй 7 театр, 1000 ...тр, 3 мянга шахуу ...екэ, 2 мянга шахуу ...и, университет, ин... ... бии. 3 миллион ... Киргизидэ энэнь яhала ...гэшэ. 1883 онhоо 1914 ...отор эндэ оройдоол 107 ... наэгдэhэн байгаа ха ...ргизэй соёл гэгээрэл ...саэтэйгээр хүгжэбэл, ...hургуулитай болохынь ...00 жэл хэрэгтэй боло... ...аа. Харин бүри 1940 ...онуудта Киргизи эды ... hургуулитай бо... ...йhан юм.

...из хүндэ эрдэм бэшэг ... хэрэгтэй юм. ... hуудалтай зондо ариф... ... ямар хэрэгтэй байхаб ... хэлэдэгынь гайхал... ...hан. Тэрэ хүн ганса ... хурганууд дээрэ ... хонидтой байгаа бшуу. Тиигэжэ хэлсэхые шагнаhан үбгэд мүнөөшье бии байха. Балет тухай огто дуулаагүй байhан ааб даа.

50 жэлэй саана зуун киргизэй гурбаниинь арай гэжэ бэшэхэ, уншажа шадаха байгаа hаань, харин мүнөө Киргизи орон үргэлжэдөө эрдэм hургуулитай болонхой. Совет засагай жэлнүүдтэ 17 мянган ном, 100 миллион хэhэг тиражтайгаар хэблэгдэн гараhан байба. Республика дотор 50 газетэ, 8 журнал хэблэгдэдэг.

Тоонуудые дурдалгаяа энэ тэдыгээр хизаарлая. Харин энэ республика соёл гэгээрэлэй, эрдэм бэлигэй хяра өөдэ яахадаа иимэ түргэнөөр дабшанаб гэжэ хөөрэбэл hонин байха бэзэ.

Советскэ Союзай бүхы арадуудай, нэн түрүүндэ ород арадай туhаламжын ашаар иимэ ехэ амжалта туйлагдаа.

Дээдэ hургуулинуудаймнай түрүүшын багшанар ородууд байhан юм. Киргизэй интеллигенциин ахамад үетэн Росси Федерациин институдуудта hураhан, хүмүүжэhэн түүхэтэй. Аха дүү республиканууд кадрнуудаар туhалхаhаа гадна, мүн Киргизидэ hургуули, театр, институт, клуб, библиотекэнүүдые барихын тула ниитэ союзна бюджедhээ угаа ехэ мүнгэн табигдаhан байна.

Революциин урда тээ манайда үзэг, бэшэг, театр, тоhон зураг гэхэ мэтэ байгаагүй. Арадай аман үгын зохёол киргиз арадай соёл дотор ехэ hуури эзэлнэ. «Манас» гэжэ эпос киргиз арадай уран хурсаар хөөрэдэг оюун бэлигые элирхэйлэн гэршэлнэ. «Манасай» миллион мүр олон зуун жэлэй туршада арадай уран зохёол, театр, түүхын дэбтэр болодог байhан. Ородой эрдэмтэд «Манас» гэдэг түүхэ домогые бэшэхэ, хэблэн гаргахадамнай туhалаа. 1939 ондо энэ эпосэй нэгэ үльгэрэй сюжедээр ород композиторнууд ба киргиз поэдүүдэй хамтын оролдолгоор Киргизэй түрүүшын үндэhэн оперо бии болгогдоhон юм.

Киргиз соёл болбосоролой хуби заяан тухай мүнөө хэлэжэ байнабди. Манай республикын жэшээ бусадайхидал адли юм: совет Дунда Азиин бүхы арадууд тиимэл баян түүхэтэй замаар хүгжэжэ ерээ.

Колуйна К...ДУЧАЛОВА,
Киргизэй ССР-эй культурын министр. (АПН).

Британиин аралнуудта забастовко улам үргэдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалшадта таагүй түлөөhэнэй шэнэ гурим бэелүүлхэ гэhэн захиргаанайхидай hэдэлгые Йоркширай нүүрhэшэд буруушаана.

ТАСС-ай фотохронико.

Монголой Арадай Республикын байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо

ТАЛЫЕ ХУБИЛГАҺАН ГАЛНУУД

Түрэл оронoo улам хүгжэнги индустритай болгоhоной, арадай ажахые техникээр улам зэбсэгжүүлhэнэй ашаар социализмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулха гэдэг МНРП-гэй гол экономическа зорилго мүн болоно. Арадай засагай жэлнүүдэй үедэ байгуулагдаhан национальна промышленность хадаа энэ зорилго дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ hуури эзэлхэ байна. Өөрын промышленность байгуулангүйгөөр Монгол орон ондоо гүрэнүүдhээ экономическа талаараа дулдыданги байха hааб даа. Үшөө 1924 ондо болоhон МНРП-гэй III съезд, Арадай агуу I хурал Монгол ороной экономическа политика тодорхойлходоо, промышленность хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ hаналаа табиhан байгаа.

Монгол ороной тэрэ үеын эрхэ байдалда өөрын промышленность байгуулха гээшэ ехэ бэрхэшээлтэй байhан юм. Үнэндөө хооhон газарта промышленна предприятинуудые байгуулха ушартай болгодоhон юм. Тиимэhээ энэ хэрэг шиидхэхын тулада түрүүлэн зохихо эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэй болоо hэн. Промышленна предприятинуудые бариха хүдэлмэришэд, инженернүүд, техникүүд дуталдадаг бэлэй. Ушар иимэhээ индустри хүгжөөхэ хэрэг удаан саг соо — гушаад онуудhаа эхилээд, жараад он болотор үргэлжэлөө.

Капитализмын шатые алад гараад, феодализмhaa социализмда сэхэ орохо — иимэ онсо эрхэ байдалда социалис индустри байгуулха ушартай болоhон дэлхэй дээрэхи түрүүшын гүрэн Монгол орон байгаа. Монгол орондо индустри байгуулхын тулада нэн түрүүн хүнгэн ба хүндэ промышленностиин hалбаринуудые байгуулха эрилтэ табигдаа. Юуб гэхэдэ, эдээниие хүгжөөхэ арга боломжонууд эндэ гүйсэд бии hэм шуу. Энэ ушар хадаа уласхоорондын социалис ажалай хубаарилгада тон шухала удха шанартай байhан юм.

Арадай революциин хүгжэхэ бүри, Советскэ Союзтай экономическа холбооной улам бэхижэхэ, үргэдхэ бүри МНР-тэ индустри байгуулха замдахи бэрхэшээлнүүд дабагдажа эхилhэн юм. Гушаад оной үеэр орондо мүнөөнэй томо промышленностиин hуури табигдаба. 1933 ондо оньhон арhаар нооhо угааха Хатхыльска фабрика ашаглалгада оруулагдаа. 1934 оной мартда Улаан-Баатарта промышленна томо предприяти — промкомбинат баригдажа дүүрэв. Эндэ арhан, нооhон болон бусад зүйлнүүдые гаргадаг юм. Промышленностиин хүгжэхэтэй хамта түлишын ба энергетикын бааза хүгжэжэ эхилээ. 1940 ондо Монголой промышленность арадай ажахын бэеэ дааhан hалбари болонхой, үйлэдбэрилэгдэдэг бүхы продукциин 20 процентые гаргадаг болоод байба. Монгол орондо өөрын промышленность байгуулhан ушар хадаа ганса экономическа бэшэ, мүн политическэ ехэ удха шанартай хэрэг мүн. Промышленность болон транспортын хүгжэхэтэй хамта ниитын шэнэ хүсэн — хүдэлмэришэн анги бүрилдэhэн байна. Энэ түрүү анги хадаа монгол арад түмэнэй социалис байгуулалтын түлөө тэмсэлые ударидаа.

Промышленность байгуулжа хүгжөөхэ хэрэгтэнь Монгол орондо Советскэ Союзай үзүүлhэн үргэн ехэ туhаламжа ехэ үүргэ дүүргэhэн байгаа. Промышленна, транспортын, хэлхеэ холбооной предприятинуудые барилгада хэрэглэгдэхэ элдэбын машинануудые, түхеэрэлгэнүүд болон барилгын материалнуудые үгэдэг байгаа. Өөhэдынгөө хүсөөр промышленна предприятинуудые барилсадаг, энэ ороной байгаалиин баялиг хэбтэшэнүүдые шэнжэлхэ хэрэгтэ совет мэргэжэлтэд хабаададаг, Советскэ Союзда Монголой промышленностиин мэргэжэлтэдые бэлдэдэг бэлэй.

1940 онhоо Монгол ороной түүхэдэ шэнэ шата — социализм байгуулгын үе эхилбэ. Аха дүү социалис гүрэнүүдэй туhаламжада түшэглэн, монгол арад революцингаа социалис үе шатада бүгэдэндэ хабаатай иимэ зорилгонуудые: социалис индустриализаци, хүдөө ажахые хамтаруулга, культурна революци бэелүүлhэн байна. Монгол ороной социалис шатадахи экономическа хүгжэлтын онсо шэнжэ гэхэдэ, арадай ажахые түсэбэй ёhoор эрхилдэг болоhон байна. 1941 онhоо арадай ажахы нэгэ жэлээр түсэблэгдэдэг, 1948 онhоо табан жэлэй түсэбүүд табигдадаг болоhон байна.

Революциин социалис шатада промышленностиин хүгжэлтэ хурдадхагдаhан, hалбаринуудынь хубилhан байна. Энергетикэ, нефтиин, горнорудна, металл болбосоруулдаг, барилгын, модо болбосоруулдаг, текстильнэ болон бусад hалбаринууд бии болоо. 1950-яад онуудhаа Монголой промышленность илангаяа түргэнөөр хүгжөө. Энэл үедэ промышленна томо томо предприятинууд баригдаа. Хүдэлжэ байhан заводууд болон фабриканууд шэнэлэн үргэдхэгдөө. 50-яад онуудай тэн багhаа томо предприятинууд ороной промышленна үйлэдбэридэ диилэнхи hуури эзэлдэг болоо, тиигэжэ промышленностиин гол фонднууд эрид ургаhан, томо предприятинуудта хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй, инженернүүд, техникүүдэй, алба хаагшадай тоо олошороо. Энээнэй эсэстэ 1940 онтой сасуулхада, промышленностиин валова продукци 5,4 дахин ехэ болоо, промышленностьда тэрэнэй эзэлдэг хэмжээн 42,2 процент болоо. Арадай ажахын бүхы hалбаринуудые индустриальна үндэhэтэйгөөр хүгжөөhэнэй, СССР болон социалис бусад оронуудай үргэн ехэ туhаламжын ашаар социалис промышленностиие хүгжөөhэнэй ашаар аграрна орон байhанаа Монгол аграрно-индустриальна гүрэн болоо.

Монгол орон түүхэтэ хүгжэлтынгөө шэнэ шатада — социализм байгуулгые түгэсхэхэ шатада оробо гээд 1961 оной июльдэ болоhон МНРП-гэй XIV съезд тэмдэглэбэ. Социализмын материально-техническэ үндэhэ hуури бүхы талаhaань хүгжөөн түгэсхэхэ гээшэ энэ үеын гол зорилго болоно. МНРП-гэй XV съездын (1966 он) шиидхэбэринүүд соо энэ хараа шугамын саашадаа тодорхойлогдобо. Энэ съезд дээрэ абтаhан партиин шэнэ программа дотор Монгол ороной индустри саашань хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд тодорхойлогдонхой.

1962 ондо МНР СЭВ-тэ ороо. Энэ организациин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаhанай, СЭВ-эй оронуудтай харилсаагаа үргэдхэhэнэй ашаар ороной экономическа хүгжэлтын дабшаса бүри түргэдхэгдэhэн байна. Бэе бэедээ туhалалсаха гээшэ социалис интернационализмын хараа шугамай нэгэ хуби болоно. МНР болон социалис бусад оронуудай хоорондо эгээл иимэ харилсаанууд тогтоогдонхой.

Мүнөөнэй үе шатада Монгол орон шэнэ предприятинуудые бариха, хуушануудаа шэнэ техникээр зэбсэгжүүлхэ, үргэдхэхэ хэрэгтэ ехэ зөөри зорюулна. 1960—1970 онуудта промышленна 130 предприяти баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Энээнэй ашаар промышленностиин гол фонд ургаа, 1960 онойхитой жэшэбэл, 1970 ондо гол фондонь 2,7 дахин ехэ болоод байба. Гадна үнгэрhэн табан жэлэй туршада (1966—1970) арадай ажахын бүхы капитальна hомололгын 32 процентнь промышленностьда зорюулагдаа. 1960 ондо промышленность ороной национальна доходой 14 процентые, 1970 ондо — 23, 1973 ондо — 24,1 процентые үгэдэг болоод байба. Иигэжэ Монголой индустриин бүхы hалбари түсэбэй ёhoор хурдан түргэнөөр хүгжэhэн байна.

Мүнөө үедэ промышленностиин hалбаринуудые таарулан хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ hанал табигдана. Монголой экономикодо хүдөө ажахы гол hалбаринуудайнь нэгэн болоно. Энэ hалбари соогоо мал ажал ехэ hуури эзэлдэг. Эгээл иимэhээ хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность ехэ hуури эзэлдэг юм. Энээнэй продукциин ехэнхинь гадаадын оронуудта худалдагдадаг байна. Хэды иимэшье hаа, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность Монголой индустриин ехэнхи хубинь бэшэ ааб даа. Мүн горнорудна промышленность хүгжөөгдэнэ. Тиигэжэ Монгол орон эдеэ хоолой, промышленна эд бараа гадаадын оронуудта худалдахаhаа гадна, мүн руда болон үнгэтэ металлнуудай концентрадуудые наймаалдаг байна.

Монгол ороной промышленностиин тоогойнгоо талаар олошорхын хажуугаар, мүн шанарынь элитээр hайжарhан байна. 1966—1970 онуудта промышленностьда ажалай бүтээсэ 41 процентээр дээшэлээ. Үйлэдбэриие оньhожоруулhанай, автоматнкаар зэбсэгжүүлhэнэй ашаар, хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлhэнэй, ажалай түрүү арга хэрэглэhэнэй ашаар промышленностиин валова продукциин 81 процентые ажалай бүтээсэ дээшэлүүлжэ туйлагдаа.

Промышленностиие орон дотор хубаарилан хүгжөөхэ талада мүн лэ хубилалта болоо. Холын нютагуудта томо предприятинуудhaa гадна, промышленна бүхэли районууд бии болоhон байна.

1950 ондо Улаан-Баатар хотодо промышленна бүхы продукциин 60 процентнь гаргагдадаг байгаа, харин 1970 ондо энэ тоо 55 процент болоо. Хэды иимэшье hаа, Улаан-Баатарта промышленна продукци гаргалга энэ үе соо 8 дахин ехэ болоо.

Гурбадахи табан жэлэй туршада (1961—1965) Улаан-Баатарай удаа промышленна баhа нэгэ түб — Дархан бии болоо. 1960 оной намар эндэ түлишын энергетическэ томо комплексын hуури табигдаhан байгаа. Советскэ Союзай туhаламжаар богонихон саг соо шэжэм утаhанай хүсэтэ лини, Дархан-Шарынгол гэжэ түмэр харгы баригдаа hэн. Мүн эндэ бэшэ бэшэ заводууд, цехүүд болон бусад баригдаа. Дарханда дүтэшэг орон доторoo эгээн томо Шарынголой шулуу нүүрhэнэй уурхай бии болоо hэн. 1100 мянган тонно шулуу нүүрhэ жэлдээ гаргадаг юм. Дарханай индустриальна район мүнөө ороной промышленна продукциин 8 процентые, Сэлэнгын — 6 процентые үгэнэ. Ороной зүүн зүгтэ Чойбалсан город шадар мүн лэ томо район бии болоно байнхай. Хожомоо энэ район республика доторoo промышленностиин гурбадахи түб болохо юм.

Иигэжэ Монгол ороной заха хизааргүй тала дайдада индустриин гал гуламтанууд бии боложо, анханда зэрлиг байhан дайдые шэмэглэбэ. Промышленностиин иимэ ехэ алхам хэhэнэй эсэстэ Монголой гадаадын худалдаа наймаан мүн лэ хубилаа. Гадаадын оронуудта худалдадаг продукциин хахадынь промышленностьhaa ороно.

Монгол орондо индустриин хүгжэхэтэй хамта хүдэлмэришэн анги урган гараад, улам олошоржо байна. Энэ хэрэгтэнь Советскэ Союз болон СЭВ-эй гэшүүн-оронууд ехэ туhаламжа үзүүлнэ. Байгаалиин баялиг бэдэрэлсэнэ. Энээнэй ашаар hүүлэй жэлнүүдтэ вольфрам, олово, туулган, алтан, молибден, түмэр, шулуу нүүрhэн гэхэ мэтэнүүд олдоhон байна.

1971—1975 онуудта Монголой арадай ажахы болон культурые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб хадаа индустриальна хүгжэлтэдэнь, индустриально-аграрна орон болохо хэрэгтэнь шэнэ шата болохо байна. 1971 оной июньдэ болоhон МНРП-гэй XVI съезд шэнэ табан жэлэй түсэбэй гол шэглэлнүүдые тодорхойлоо. Доторой арга боломжонуудые элсүүлхэ, үйлэдбэриие индустриализацилха, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ гээшэ Монгол ороной промышленностиие хүгжөөхэ шухала эрхэ нүхэсэл мүн болоно. Эдэ жэлнүүдтэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй, предприятинуудай түхеэрэлгэнүүдые hайнаар ашаглаhанай ашаар промышленна продукциин ургалта 67 процентдэ хүрэхэ болоно.

Түсэблэлгын зургаанууд, министерствэнүүд болон зургаанууд, предприятинууд арадай ажахые ударидаха, түсэблэхэ хэрэг улам нарижуулха зорилго табина. 1968 онhоо эхилжэ промышленна предприятинуудта ажахын шэнэ гурим нэбтэрүүлэгдэнэ. Иимэ гуримда ороhон предприятинууд электрын элшэ хүсэнэй 70 процентые, шулуу нүүрhэнэй 90 процентые, хүнгэн промышленностиин валова продукциин 55 процентые гаргана. Эдэ предприятинуудай хүдэлмэриин түрүүшын үрэ дүн юу харуулнаб гэхэдэ, энэ гурим хадаа ажалыень hайжаруулна, продукци худалдаха түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ хэрэгтэ туhатай байна. Энээнтэй хамта гаргадаг продукциин шанар hайжаруулха хэрэгтэ ехэ hанал табигдана. Шэнэ табан жэлэй туршада бүхы предприятинууд түсэблэлгын, урмашуулгын шэнэ гуримда орохо юм.

Экономическа социалис нэгэдэлэй комплексно программа дотор харуулагдаhан хэмжээнүүдые бэелүүлхэдэ, Монгол орониие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха юм. Монголой Арадай Республикын экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, аша үрыень дээшэлүүлхэ, тиигэжэ СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай экономическа хүгжэлтын хэмжээндэ хүрэхэ гэhэн зорилго энэ программа дотор хараалагданхай. Монгол орондо СЭВ-эй гэшүүн-оронуудhaa капитальна барилгада ехэ туhаламжа үзүүлэгдэхэ байна. Эдэ бүгэдын ашаар аграрно-индустриальна орон байhанаа индустриально-аграрна болохо гэжэ найдахаар байна.

Ороноо хүгжөөхэ ерээдүйн ехэ арга боломжодо урмашаhан монгол арад марксистско-ленинскэ манлай — МНРП-гэй ударидалга доро социалис нэгэдэлэй арадуудай аха дүүгэй бүлэ соо илалта түгэс социализм тээшэ дабшажа ябана.

Д. УЛЫМЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй доктор, профессор, багшанарай институдай түүхын кафедрые даагша.

Ф. ШУЛУНОВ,
экономикын эрдэмэй кандидат, доценг, багшанарай институдай политэкономиин кафедрые даагша.

Хилын саанаhаа
• телефон • телеграф • радио

ШАХАРДУУ ШАНГА БАЙДАЛ hУЛАРУУЛХЫН, ЭКОНОМИЧЕСКА ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ТҮЛӨӨ

ФРГ-гэй федеральна канцлер Г. Шмидттэй, ФРГ-гэй федеральна канцлерай орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Г.-Д. Геншертэй КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын Москвада хэжэ дүүргэhэн хэлсээнүүдэй дүнгүүд харин бүхы хэблэлэй гадаадын политическэ гол темэ болоно. Хэлсээнэй үедэ гар табигдаhан «Хамтын мэдүүлгын» ба «Экономическа харилсаа холбоо саашадань хүгжөөхэ тухай СССР-эй правительствын ба ФРГ-гэй правительствын хоорондохи хэлсээнэй» хүсэд гү, али хуряангы текстнүүдые газетэнүүд толилно.

Уласхоорондын шахардуу шанга байдал hуларуулха политикые саашадань үргэлжэлүүлхэ шухала гэжэ Совет ороной ба Баруун Германиин дээдэ тушаалтадай уулзалгын үедэ онсолон тэмдэглэгдээ гээд хэлсээнэй дүнгүүдые тайлбарилхадаа, Баруун Германиин «Ди Вельт» бэшэнэ. СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондо али алиндаа ашатай туhатай экономическа харилсаа холбоо саашадань үргэдхэхэ асуудалда «Хамтын мэдүүлгэ» соо ехэ анхарал хандуулагданхай гээд газетэ мүн лэ тэмдэглэнэ.

Москвадахи хэлсээнүүдэй дүнгүүдые тайлбарилхадаа, Братиславын «Праца» газетэ иигэжэ бэшэнэ: имагтал энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёhонуудые бэелүүлхэ зорилготой Советскэ Союзай гадаадын политика ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондохи, тэрэ тоодо СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи харилсаануудые заhаруулха эрхэ байдал хангаа. Москвагай хэлсээнүүд Европодохи оршон байдал hайжаруулха хэрэгтэ, Европын гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа холбоо үргэдхэлгэдэ шухала туhа нэмэри болоо гээд Парижай «Юманите» газетэ заана.

Баруун Берлин тушаа баримталдаг өөрынгөө хараа бодолдо Советскэ Союз үнэн сэхэ байhан зангаараа гээд «Нью-Йорк таймс» тэмдэглэнэ. Бүгэдэнэй мэдэрhэнэй ёhoор дүрбэн талын хэлсээн Баруун Берлиндэ хамаатай бодото тодорхой асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ арга олгоно гээд Л. И. Брежневэй үгэ соо хэлэгдэhэндэ Баруун Берлинэй «Дер Тагесшпигель» анхарал хандуулна. Советскэ Союзай ба ФРГ-гэй хоорондо мүнөө жэлдэ хоёр миллиард түхэригтэ худалдаа наймаан эрхилэгдэхэ гэжэ Л. И. Брежневэй мэдүүлhые «Нью-Йорк таймс» тодоор илгаруулан хэблэhэн байна. Энэ хадаа 1971 онойхидо орходоо 3 шахуу дахин ехэ гээд газетэ заана.

Баруун Германи худалдаа наймаанай талаар капиталис оронууд сооhоо Советскэ Союзай эгээн лэ томо партнер болоно. Тэрэ хадаа Холбоото Штадууд болон Япониие энэ талаар ахижа ябана гээд «Нью-Йорк таймс» нэмэнэ.

1970 оной договорой ехэ удха шанартай, нүлөө ехэтэй байhые политическэ хүгжэлтын дүй дүршэл хүсэдөөр лаблажа үгөө гэжэ хоёр тала hаналаа ханангяар тэмдэглэhэн байна. Энэ договор хоёр оронэй хоорондохи харилсаа саашадань hайжаруулха найдамтай үндэhэ hуури байhан зангаараа үлэхэ гээд тэдэнэр онсолон тэмдэглээ гээд «Нойес Дойчланд» (ГДР) бэшэнэ.

СССР ФРГ хоёрой хоорондохи хөөрэлдөөн таатай зохид оршон байдалда угаа үрэ ехэтэйгээр үнгэрөө. СССР-эй ба ФРГ-гэй дээдэ тушаалтадай hүүлэй жэлнүүдтэ уулзалганууд hайн заншал болоhон байна. Энэ хадаа харилсаае сааша саашадань hайжаруулжа, али алиндаа ашатай туhатай харилсаа холбоо бүри ехээр хүгжөөхэ арга олгоно гээд Польшын «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

АЛЖИР

АЛЖИРТАЙ ТАНИЛСАНА

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих түрүүтэй совет партийно-правительственна делегаци Бумердес хото ошожо, тэндэ нефтиин ба газай институдта, хүнгэн промышленностиин институдта хүрэhэн байна. Алжирай революциин 20 жэлэй ойе hайндэрлэлгэдэ хабаадахын тулада АНДР-эй правительствын, Национальна сүлөөрэлгын фронт гэжэ партиин уряалаар делегаци Алжир ошоhон юм.

Мүнөө жэлдэ 10 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэhэн нефтиин ба газай национальна институт алжир-совет харилсаа холбооной үрэ болоно. Африка түби дээрэхи энэ томо институт Алжирай промышленностиин гол hалбаринуудта хүдэлхэ национальна кадрнуудые бэлдэдэг юм. АНДР-эй нефтиин, нефтехимическэ ба газай промышленностьда хүдэлхэ 500 гаран дээдэ ба дунда эрдэмтэй мэргэжэлтые институт жэл бүхэндэ бэлдэжэ гаргадаг.

Институдай генеральна директор М. Т. Бенсалем совет партийно-правительственна делегациин гэшүүдтэй хөөрэлдэхэдөө, институдые шухала түхеэрэлгээр хангаха, hуралсал hайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэнь Советскэ Союзай үзүүлhэн туhаламжые үндэрөөр сэгнээ.

БОНН

Немец антифашистнуудай уряа

ТАСС

Европодохи эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай түлөө, Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай ФРГ-гэй баталhан договорнуудые шууд сэхээр бэелүүлхын түлөө, шахардуу шанга байдал hуларуулгые hаатуулха зорилгоор хархис этэгээдүүдэй хэдэг али бүхы hэдэлгэнүүдтэ эсэргүүсэн, шэнэ түхэлэй нацизмын бүхы үзэгдэлнүүдые усадхахын түлөө бүхы демократическа хүсэнүүдэй эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ уряатайгаар гитлеровскэ фашизмые илаhaар 30 жэлэй ойе hайндэрлэхэ шухала гэжэ нацизмын үедэ хашагдан харшалагдаhан хүнүүдэй нэгэдэлэй — фашизмда эсэргүүсэгшэдэй холбооной (ОЛПН) президиум онсолон тэмдэглээ. Эб найрамдалай, буу зэбсэг хуряахын ба харилсаа холбооной түлөө тэмсэхэ асуудалда зорюулан, Баруун Германиин эб найрамдалай тала баригшадай декабрьда болохо конгрессто бэлдэлгэдэ, тэрэниие үнгэргэлгэдэ ОЛПН эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гээд президиум тэмдэглэhэн байна.

ВАШИНГТОН

УЙДХАРТАЙ ТААМАГШАЛГАНУУД

ТАСС

Ойрын hарануудта экономическа байдалай саашадаа муудаха, мүнгэнэй сэнгэй унаха ба хүдэлмэригүйшүүлэй олон болохо байhые американецууд хүлеэнэ. Энээн тухай президентын дэргэдэхи экономическа соведэй түрүүлэгшэ А. Гринспен «Ю. С. Ньюс энд уорлд рипорт» журналда интервью үгэхэдөө мэдүүлhэн байна.

Байдалтнай удахагүй горитойгоор hайжарха гэжэ американ гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ найдуулжа би шадахагүй байнаб гэжэ тэрэ хэлээ. Ойрын сагта хэрэглэлэй эд бараанай сэн дээшэлхэ, тэрэшэлэн хүдэлмэригүйшүүл бүри олон болохо.

Энэ шэглэлые шэнжэлжэ үзэхэдэ, хүдэлмэригүйшүүл 6—6,5 гү, али дээшэшье процентээр нэмэхээр харуулна. hүүлшын тусхайта мэдээнэй ёhoор США-гай хүн зоной 5,8 процентнь мүнөө үедэ хүдэлмэригүй болонхой гээд А. Гринспен хэлээ.

Ойрын саг соо экономикын хүгжэлэлгые сэгнэхэдээ, «доройтолго бүри гүнзэгырхэ, хүдэлмэригүйшүүл улам олон болохо, мүнгэнэй сэн бүри ехээр унаха» гээд А. Гринспен хэлээ.

ТОЛИ

АЙЛШАДАЙ АСАРҺАН БАЯР

Урда сагһаа эхитэй уран зурагаараа суутай аха дүү Монголой Арадай Республикын бэлигтэй зураашадтай, урашуултай бидэ үнинһөө хойшо танил болонхойбди. Мүнөө манай Буряад орондо Монголой Арадай Республикын арадай уран зурааша, гүрэнэй шанда хоёр удаа хүртэһэн О. Цэвэгжав, скульптор Д. Дамдимаа хоёр айлшаар ерээ. Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей соо эдэнэрэй бүтээлнүүдэй выставкэ нээгдээ.

— МНР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн үмэнэ, совет-монгол хани барисаанай һарын үедэ энэ выставкын эмхидхэгдэһэниинь ехэ удха шанартай, — гэжэ Буряадай АССР-эй культурын министр П. Нимаев выставкые нээлгэ дээрэ хэлээ.

Уран зурааша Очирын Цэвэгжав Онон голой эрьедэ Шаазгайта нютагта 1916 ондо түрэһэн юм. Бага наһанһаа хойшо уран зурагта дуратай Цэвэгжав багшын һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр дунда һургуулида зурагай багшаар хүдэлөө. Тэрэ мүнөө «Арадай гэгээрэлэй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн тэмдэгээр шагнагданхай.

Дүшэн жэлэй турша соо уран зурааша олон һайхан зурагуудые бүтээгээ.

Бэлигтэй зураашын түрүүшын бүтээлнүүдэй нэгэн болохо «Чойбалсан партизан сэрэгүүдые элсүүлжэ байна» гэһэн зураг олоной магтаал һайшаалда хүртэһэн байна.

Уран зурааша арад зоной ажабайдал айхабтар һайнаар мэдэдэг, хүдөөгэй байдал харуулһан зурагуудые уран һайханаар бүтээдэг гээд мэдээжэ болонхой. Илангаяа малай дүрсэ бэрхээр зурадагаараа алдаршаһан юм.

Тэрэнэй бүтээһэн «Азарганууд», «Хэниинь диилэхэб?», «Гүү һаалга», «Нооһо хайшалалга» гэһэн зурагууд айхабтар һонин.

Үгытэй арадай хүтэлбэрилэгшэ, баяд ноёдтой үсэд шанга тэмсэл ябууһан Аюушын дүрые уран зурааша гайхалтай зүбөөр харуулһан байдаг. Энэ зураг харахада ханата сагаан гэрэй орой мүнгэн тооноор орохо наранай гэрэл тудажа, гэртэ һууһан Аюушын толгойдо оюун бодол түрэжэ байһаар үзэгдэдэг.

О. Цэвэгжав олон зурагуудтаа шэнэ Монголой мүнөө үеын байдал харуулһан юм. «Шэнэ газар хахалалга», «Халхын-Гол мүнөөдэр», «Монтер» гэһэн зурагуудынь илангаяа һонирхолтой. Выставкэ дээрэ табигдаһан эдэ зурагууд олоной анхарал татана. «Барилдаашад», «Юрөөлшэ» гэһэн зурагуудыень харагшад урматайгаар шэртэнэд.

Уран зураашын бүтээһэн «Дайнай һүүлээр» гэһэн зураг олондо мэдээжэ юм. Шуһата дайнһаа бусажа ерээд, морёо табяад, гараа угаажа байһан сэрэгшэ эрын дүрэ хэнэйшье сэдьхэл хүдэлгэхэл.

Уран бүтээлэйнгээ түлөө МНР-эй гүрэнэй шанда хоёр удаа хүртэһэн уран зурааша О. Цэвэгжав шэнэ шэнэ зурагуудые бүтээжэ байнхай .МНР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе угтуулан, тэрэ шэнэ томо зураг зураа. Энэ зураг дээрэнь МНРП-гэй түрүүшын съезд харуулагдадаг.

Дамдингийн Дамдимаа хадаа Монголой түрүүшын эхэнэр скульптор юм. Тэрэ олон һайхан хүшөөнүүдые бүтээһэн. Монголой Уран зураашадай холбооной гэшүүн Д. Дамдимаагай уран гараар бүтээгдэһэн Ленинэй хүшөө Улаан-Баатартахи Ленинэй музейн газаа табигданхай юм.

1945 ондо японтонтой болоһон тэмсэлдэ шалгарһан сэрэгшэ Дамбада табигдаһан хүшөөе Д. Дамдимаа урлаһан. Энэ хүшөө сэрэгшын түрэһэн нютагта, Хэнтэйн аймагта табигданхай.

Скульптор Д. Дамдимаа Ленинград хотодохи Репинэй нэрэмжэтэ уран зурагай дээдэ һургуулида ошожо, мэргэжэлээ дээшэлүүлһэн, уран бүтээлэй нюусатай танилсаһан тухайгаа омогорхолтойгоор хөөрэдэг.

Тэрэнэй «Ургашан», «Богогонтой хүүгэд» гэһэн бүтээлнүүдынь 1958 ондо Москвада болоһон демократическа оронуудай уран бүтээлэй выставкэ дээрэ табигдаһан байха юм. 1957 ондо «Гулабхаатай амһарта», «Һарлаг адуулагша» гэһэн бүтээлнүүдээрээ студентнэр-залуушуулай IV фестивальда хабаадалсажа, бронзо медальнар шагнагдаһан юм.

Д. Дамдимаа уран бүтээлдээ арад зонойнгоо ажабайдал харуулха гэжэ оролдодог. «Торхошон», «Һаалишан», «Уһанда ошолго», «Һургуулидаа» гэһэн бүтээлнүүдынь ажабайдалай нэгэ хэсэг харуулһан, өөрын удхатай бүтээлнүүд мүн.

Скульптор олон һайхан дүрэ хэһэн юм. Жанжын Сүхэ-Баатарай дүрые Дамдимаа уран һайханаар бүтээн, олоной һайшаал магтаалда хүртэһэн. Эхэ ороноо сүлөөлхэ тэмсэлдэ габьяа харуулһан хатан баатар Магсаржабай дүрые скульптор ехэ һайнаар бүтээһэн байдаг. Мүн Дамдимаагай хэһэн «Шуурган» гэжэ нэрэтэй боро шулуугаар хэһэн урлал олондо мэдээжэ юм. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтуулан Н. К. Крупскаягай дүрые сагаан мрамораар хээ бэлэй.

Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей дотор монгол нүхэдэймнай бэлигтэй бүтээлнүүдэй выставкэ нээгдэжэ, уран зурагта дуратайшуулда баяр асарһаниинь дамжаггүй.

Б. БАТОЕВ.

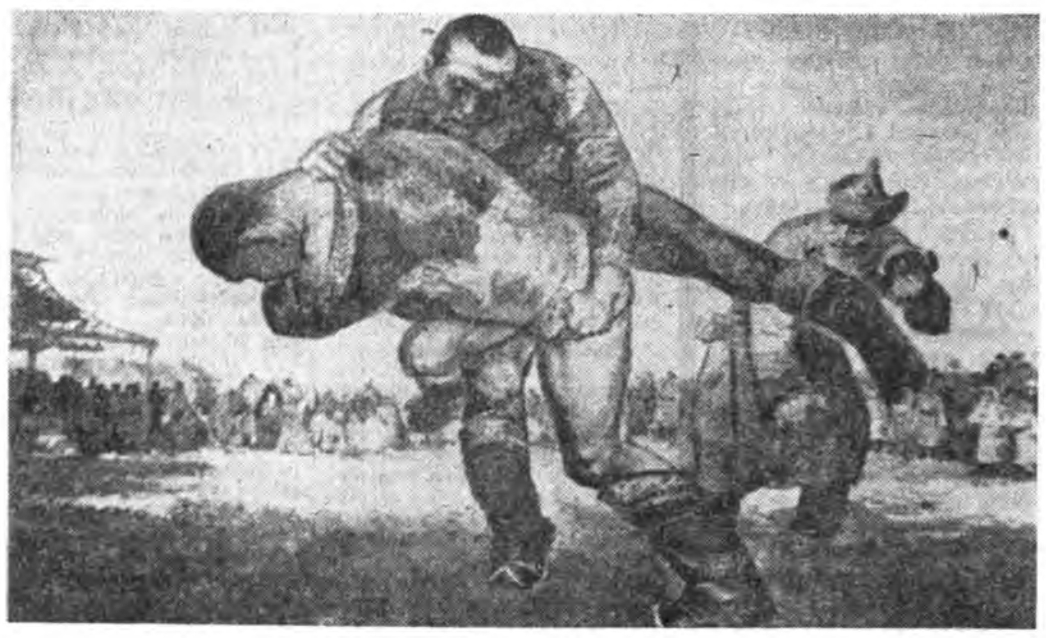

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Буряадай АССР-эй культурын министр П .Н. Нимаев выставкэ нээжэ байна. Зүүн гарһаа: О. Цэвэгжав, Д. Дамдимаа, П. Нимаев. 2. О. Цэвэгжав, «Азарганууд», 3. О. Цэвэгжав. «Барилдаашад». 4. Буряадай АССР-эй уран зураашадай холбооной түрүүлэгшэ Д. Дугаров скульптор Д. Дамдимаа, О. Цэвэгжавтай хөөрэлдэжэ байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Мүнхэ-Жаргал БАТОЕВ

ШҮЛЭГЭЙ МҮРӨӨР

Юһэн жаргал эдлэхээр
Юртэмсэдэ түрэһэншье
байгаа гүб?
Юһэн алдар соло соогуур
Юрьен үнгэрхэ эрэ
байгаа гүб?
Залинта аадаран үүлэдые
һэтэлэн,
Замбуулин тээшэ
ниидэхэ байгаа гү[...]
Залгамал долги да[...]
Захагүй гүнзэгыдэ
шунгаха байгаа гү[...]
Заахан шүлэгэй мүр[...]
ал[...]
Залгаа талынгаа һу[...]
дайра[...]
Дуутай үгын гүн со[...]
Дуратай аялга бэдэр[...]
байгаа гү[...]

ГУНИГ

Урагшалһан шубуунай
Уйтай ганганаа дуулажа,
Уйдхар бодол хоёрой
Уулзаһан дээрэһээ
боложо,
Гуниг шүлэгөөр
дууряажа,
Ганса шамаяа үдэшөөлби.
Үбэлэй һалхинай
Уйтай уляа шагнажа,
Ушарал жаргал хоё[...]
Уулзаһан дээрэһээ
боло[...]
Гуниг шүлэг бэшэжэ,
Ганса шамаяа һанаа[...]
Хойшолһон шубуунай
Хонгёо дууе дуулажа[...]
Харилга уулзалга хо[...]
Халуун байхаһаа бол[...]
Дуран жаргалаа хэл[...]
Дүүхэй, шамаяа угтаа[...]

ХҮҮГЭДЭЙ УРАН ГА[...]

4—8-дахи классуудта ажалай хэшээл тон ехэ удха шанартай. Үхибүүд ажалайнгаа хэшээлдэ олон янзын модо харуулдажа, тэмдэглэжэ, холбожо, сабуудажа һураххаһаа гадна, сайраар, зэдээр, гууляар, туулгаар элдэб юумэ бүтээдэг. Жэшээнь, буладаар алха, хадуур хэдэг. Һургуулиингаа мастерскойдо түмэр үрэжэ, үрэмдэжэ хуурайдажа, хайшалжа, шарнир, гохонуудые, табан хушуунуудые, собоогуудые бүтээдэг юм. Ажалай хэшээлдэ һурагшадай гар мэргэн болодог, яһаниинь бүхэжэдэг, шуһанайнь ябаса һайжардаг, зүрхэнэй сохисо жэгдэрдэг гэжэ элирэнхэй бшуу.

4—8-дахи классуудта олоһон дүй дүршэлынь ахамад классуудта ороходонь ехэхэн туһа болоно. Арбан классые дүүргээд, ямар нэгэн мэргэжэл шэлэхэдэнь яһала туһатай гэжэ мэдээжэ.

1967 онһоо хойшо ажалай хэшээл «техническэ ажал» гэгдэдэг болоо. Ажалай багшанар, һургуулинуудай директорнүүд, завучууд ажалай хэшээлые техническэ шэглэлтэй болгохо хэрэгтэ һаналаа табиха ёһотой.

Программын ёһоор, хэшээл бүхэндэ һурагшад заатагүй нэгэ хүнгэн гү, али нэгэ орёо юумэ бүтээхэ уялгатай. Энэ зорилго ямараар дүүргэгдэнэб гэжэ хараад үзэхэдэ, һулаар үнгэрнэ гэхэдэ болохо юм.

Би арба гаран жэлдэ аймагайнгаа ажалай багшанарай методическа нэгэдэлые хүтэлбэрилнэб. Жэл соогоо 3—4 дахин ондо ондоо һургуулинуудта суглардаг заншалтайбди.

Сугларһан һургуулидамнай багша хоёр-гурбан хэшээл үнгэргэдэг. Тэдэнэй һүүлээр хоёр элидхэл шагнадагбди. Методическа нэгэдэлэй зүблөөндэ хабаадалсаһан багшанар үгэ хэлэхэ зуураа, һургуулинуудые даагшанар ажалай хэшээлдэ анхарал багаар хандуулна гэжэ гомдодог. Кабинедүүдтэ хэрэгсэл абаха гэжэ һомологдоһон мүнгэн мастерскойдо хүртэнэгүй. Мүн заапангууд, халаа[...] нюдэ аршалха шэл, ту[...] хамсы гэхэ мэтэ дутаг[...] Гадна ажалай хэшээлэй [...] хэрэглэжэ, һурагшадые [...] түмэр, модо суглуулхые[...] леэ сомохыень гү, али [...] луу нүүрһэ машинаһаа [...] гахыень газаашань гар[...] ушар нэгэтэ бэшэ бо[...] гээд багшанар шүүмж[...] байха юм. Семинарай үн[...] дэ гү, али нэмэл хэш[...] зүбшэн хэлсэлгын боло[...] эдэ мэтые директорнүүд[...] вучуудта хэлэдэг гээ[...] Теэд хэлээшэмнай бал[...] ехээр тоодо абтанагүй [...] һанамаар байдаг. Програ[...] ёһоор хүүгэдтэ ямаршье [...] даабари үгэхэдэ, ехэ һан[...] табижа, оролдожо дүүр[...] заншалтай. Хододоо газа[...] гаргаад, һургуулидаа ү[...] ерэһэн хубсаһаарнь хүд[...] гээшэмнай дан буруу, а[...] хэшээлые тоогоогүй. [...] хэрэгээр хандаһан ябада[...] лоно бэшэ гү?

1973—1974 онуудай [...] ралсалай жэлдэ манай [...] гуулиин «Уран гартан» [...] кружогой гэшүүд сайр[...] мэрөөр В. И. Ленинэй [...] хээ. Янза бүриин ту[...] В. Б. Борсоевто зор[...] «Манай герой» гэһэн [...] номо годлёор харбажа [...] хүнине, гуулин дээрэ [...] басаганай дүрсэ һиилэж[...] Иигэжэ дархалха зуураа [...] бүүд юумэ зохёожо б[...] дүй дүршэл олоно бшуу.

Эдир дархашуулай [...] Армаев Кеша, Замбалов [...] Зарбактаев Юра, Ошоров [...] рен-Доржо, Манзаев Д[...] Самбу, Хоборков Дарма [...] ороно. Үнгэрһэн хабар [...] хэһэн юумэнүүд респуб[...] ска выставкэдэ таб[...] гурбадахи һуури абаа[...] Буряадай АССР-эй Гэгэ[...] министерствын хүнд[...] грамотада хүртэһэн юм.

Мүнөө жэлдэ «Уран [...] тан» гэжэ кружогойхид[...] ажахын машинануудые [...] зорилготой байна.

Б. БИРБА[...]
Түнхэнэй айм[...]
Толтойн ду[...]
һургуулиин ажа[...]
ба[...]

Спорт

Мухаммед Али Дж. Формэниие диилэбэ

Негрнүүдэй эрхим боксер гэгдэһэн Мухаммед Али гэгшые США-гай зонхилогшод хэдэн жэлэй урда тээ дэлхэйн эрхимэй эрхим чемпион гэһэн нэрэ зэргэһээнь хаһаһан байгаа. Шалтагааниинь гэхэдэ, тэрэ США-гай Вьетнамда үүдхэһэн дайнда хабаадалсахагүйб гэжэ арсаһан юм. Харин октябриин 30-да үнгэргэгдэһэн ээлжээтэ уулзалгын болоходо, Джордж Формэниие шүүхэдээ, дэлхэйн чемпион гэһэн нэрэ зэргэеэ бусаажа шадаба.

Киншаса стадион дээрэ һүни, прожекторнүүдэй болон һарын гэрэл доро үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ 70.000 харагша сугларһан байна.

Мухамед Али Формэнэй хүндэ, шанга нюдаргада техникэ, тактика һайнтайгаар харюу үгэжэ шадаба. Тиин Формэн долоодохи раундын ябажа байхада нокдаунда ороһон байгаа. Харин наймадахи раундын эхилһээр гурбадахи минутада Мухаммед Али тэрэнэйнгээ баруун үргэн дороһоо шанга гэгшээр шаажархёо. Тэрэнэй удаа Формэн бодожо шадаагүй ха юм. Тиигэжэ Формэн үнгэргэгдөөд ябаһан 40 уулзалгадаа шүүжэ гараһан һаа, энэ үдэр түрүүшынхеэ шүүгдэшоо. Тэрэ бүхы уулзалгануудаа нокаудаар нааданай эхиндэ шүүдэг байһан юм. Мухаммед Али 14 жэлэй туршада үнгэргэгдөөд ябаһан 47 уулзалгаһаа 45-хяа шүүжэ гараба ха юм.

(ТАСС).

АЛТАН-СЭГСЫ МЭРГЭН

ОНТОХОН

Урдын урда сагта, уһан далайн эрьедэ, уула хадын хаяада урса хара гэртэйхэн үгытэй ядуу Бутуулай гэжэ хүн һууһан байһан юм һэн ха .Тэрэ хүбүүн Богдо хаанай үхэр малнуудые адуулжа ябадаг байгаа.

Нэгэтэ үдэшэлэн үхэрөө туужа ерэхэдэнь, хаанай газаа шаг шууяан боложо байба. Гэгээн сагаан үдэр дунда хаанай эрхэ ганса басаган Гунхан-Туяа үгы болошоһон байгаа бшуу. Хоёр хоногто бэдэрээд оложо ядахадаа, хаан албата зоноо ордонойнгоо дэргэдэ суглуулаад:

— Минии ганса басаган Гунхан-Туяа гэнтэ үгы болошобо. Ямар нэгэн хорого сэдьхэлтэн басагыем абаад ябашоо. Басагыем оложо, хоротоной һабарһаа абаржа асарха хүн байна гү? Оложо асарһан хүндэ басагаяа хадамлахаб, — гэжэ соносхобо. Теэд энээндэнь нэгэшье хүн харюусабагүй. Хланай уруу доруу болон байгар, Бутуулай гаража:

— Би бэдэржэ ошоһууб, — гэбэ.

— Албата зоноймни дундаһаа бэдэржэ ошохо хүсэй олдоогүй хада, малшан хүбүүмни ошохо болоболши даа. Хэрбээ оложо асараа һаашни, басагаяа шамда хадамлажа, хаан шэрээдээ һуулгахаб, — гээд, хүбүүе холын замда түхеэржэ ябуулба.

Хүбүүн нилээд холо ошобо. Уһа голые гаталжа, уула тайгые үнгэржэ ябатарынь, һаадаг номо агсаһан нэгэ хүн хатаргажа ябаба. Хүбүүн тэрээндэ дүтэлжэ:

— Ши хаана ошожо ябанаш? — гэжэ асууба.

— Аюултай дайсан болохо арбан найман толгойгой Адхаалжан хара мангадхайтай цайлалдахаяа ошохомни. Тэрэ манай нютагай хүн зониие адууһа малтайнь олзолжо ябашаба, — гэбэ ха тэрэ хүниинь. Хүбүүн тэрээндэ хэрэгээ хэлэбэ.

— Тиигээ һаа, намтай хамта ябалса. Богдо хаанай басага тэрэл дайсан абааһан байха. Дары ошожо, тулалдаялши даа. Би Ара холо нютагтай Алтан-Сэгсы мэргэн гээшэб, — гэбэ тэрэнь. Тэдэ хоёр танилсажа, нүхэд болоод, саашаа ябабад.

Ой тайгые үнгэрөөд ябатарнь, хара шулуун ордон хараани газарһаа харагдажа, үдэршын газарһаа үзэгдэжэ байба. Тэдэнэр тэрээн тээшэ сэхэ шэглэн ошобо. Газаань хүрэжэ ерэхэдэнь, гэзэгээрнь дүүжэлжэ уяһан хүнүүд зориг ядан зобожо, зониие дуудан бархиржа байба. Ордонойнь урда байһан нэгэ модон гэрэй сонхоор шагаан харахадань, олон хүнүүд уйлалдажа байба.

— Эзэнтнай хаанаб? — гэжэ Алтан-Сэгсы мэргэн тэдээнһээ һураба.

— Үү-е, таанар эндэ юундэ ерэбэ гээшэбта? Эндэтнай арбан найман толгойгой Адхаалжан хара мангадхай байрладаг юм. Үсэгэлдэр углөөгүүр дайлалдахам гэжэ гараа һэн. Мүнөө үдэһөө үнгэрхэдэ ерэжэ, маниие эдихэ юм, — гэбэ нэгэниинь.

— Бидэ хоёр тэрэ дайсаниие дарахаяа ерээбди, — гэжэ Алтан-Сэгсы хэлэбэ.

Үдэһөө үнгэржэ байхада, Адхаалжан мангадхай алаг соохор морёороо хатаргаһаар, арбан пүүд болохо түмэр балтаяа далайба:

— Энэ хоёр газарай хара бэдьхэнүүдые эндэнь нязалан алахам!

Алтан-Сэгсы мэргэн сагаан мүнгэн һэлмээ саб шүүрэн абажа, арбан найман толгойнуудыень таһа сабшажа унагааба .Бутуулай хүбүүн булад жадаараа гэдэһэ уруунь хадхаба.

Дайсан мангадхайе даража, амитан зониие абархадань, тэдэнь ехэ баяр хүргөөд, адууһа малаа туугаад, нютагуудтаа таража ошобо. Хүбүүд хара шулуун үргөөндэнь орожо, хаалтатай таһалга нээхэдэнь, хаанай басаган Гунхан-Туяа уйлажа һууба.

— Муухай дайсан мангадхайе дарабабди. Тиигээд шамайе гэртэшни абаашахаяа ерээбди, — гэжэ Бутуулайн хэлэхэдэ, тэрэ баярлаа.

Бутуулайн Гунхан-Туяатай хамта хаанай газаа хүрэжэ ерэхэдэнь, Богдо хаан баяртайгаар угтажа, басагаяа хадамлажа, нахнима ехэ найр, хотоймо ехэ хурим хэбэ, хахад гүрэн түрэеэ үгэжэ, өөрыень хаан шэрээдээ һуулгаба.

Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо Бутуулай хүбүүн Гунхан-Туяатай ажана амгалан һуудаг болоһон юм һэн ха.

Г. ГЭСЭГЖАПОВА.

БУЯН ХЭДЭГ МИИСГЭЙ

АРАДАЙ ШОГ ЗУГАА

Үтэлһэн нэгэ хүгшэн эрхиеэ татажа һууба ха. Энэ хүгшэн «Бум, сая, живаа, доншуур хүрэтэр маани уншаад байнаб», — гэжэ эроһон лэ хүндэ һайрхадаг зантай юм һэн. Мүнөө ээлэл хоёрдохи доншуур дээрэнь, нэгэ миисгэй гэртэнь орожо, урдань табаг соо байһан мяхыень зулгааба бшуу. Үүр сухалаа хүрэһэн хүгшэмнай ута эрхеэрээ миисгэйе сохин сасуунь, тэрэ эрхинь миисгэйн толгойдо үлгэлдэшэбэ ха.

— Апа-а, тадхай! — гээд, хүгшэнэй хашхарханьшье тэрэ, үнөөхи миисгэймнай ургын гуйбадал ута эрхиень хүзүүндээ үлгөөд, гүйжэ арилшаба.

Энэ үедэ, газаахи амбаарай хаяагаар олон хулгана суглаа хэжэ һууба. Хушуусагаан үхэр хулганаан, үглөөгүүр эртэ ошожо, эндин тэмээ мэхэлһэнээ хөөрэбэ.

«Наранай гарахые хэмнай урид харагшааб? — гээд, Үхэр хулганаан тэмээн хоёр үни удаан тоосоо хэһэнэйнгээ һүүлээр, боосолдобод. Үүр сайжа байхада үнөөхи тэмээмнай, ута хүзүүгээ бахана болотор сэхэлээд,зүүн урда зүг алдангүй хаража байгаа һэн гэдэг. Тиихэдэнь ама сагаан үхэр хулгана хойто зүг хаража зогсобо.

— Ай, ха-ха-ха-а! Хаанаһаа наранай гарахые мэдэхэгүй аад, үлүү газар үлыһэнэйшни хэрэг юуб? — гэжэ тэмээн енгэлбэ.

— Гэнтэ, энэ боосоондо ши алдаа һаа, ара гэдэргээ шэдэг, адаг дорой амитан болоорой, Ута уралайгаа һэтэртэр, урагшань һэбһээр бөөлжэжэ зобоорой! — гэжэ харюудань хулгана хэлэбэ.

Уданшьегүй: »һүе, би нара харааб! — гээд, тэрэ хашхарба ха.

— Хаана? — гээд тэмээн сошордобо.

— Тээ-тэрэ, хойто үндэрэй оройдо, улаан наран толотожо байнал! — гээд тэмээе боосоондо эдиһэнээ, мүнөө сугларһан нүхэдтөө хулганын хөөрэжэ байтарынь, үнөөхи миисгэймнай тэрэниие саб бажуушаба. Энээхэн зуура бэшэ хулгананууд нүхэ һүбэ руугаа нюугдашоо бэлэй.

— Ай, хөөрхы, та миисгэй, лама болоо гээшэ гүт? Тамнай хүзүүндээ эрхи зүүнхэй, ямар ехэ буян хэжэ ябана гээшэбта? — гэжэ байгаад тэрэ хулганань наманшалба ха.

Миисгэй зүгөөргүй удаан энээхэн үгыень бодожо үзөөд, тэрэниие хожомоо хэрэглэхэ гэжэ шиидэбэ:

— Тиигэнэб даа! Гэбшэ гараад ябанаб! Би мүнөө таанадые эдихэеэ болёоб. Мяха эдихэгүйн масаг хэнхэй, урдань хэһэн нүгэлөө сагаалжа ябанаб. Бэшэ хулгана нүхэдөө суглуулал даа, хамтаараа буян хэдэг болоё! — гэбэ ха.

Элинсэг хулинсагһаа миисгэйдэ намнуулһан, эдюулһэн түүхэтэй хулгананууд этигэн ядаһаар эндэ тэндэһээ бултайбад.

— Наашаа, наашаа ерэгты! Гэлэн санаар боложо, энэ эрхи зүүгээд ябахыемни харанагүй гүт? — гэжэ байгаад, миисгэй уриханаар хэршэгэнэбэ.

— Зай, битнай гэбшэ гараад, буян хэжэ ябанаб. Таанадай дайсан бэшэ, бултанайтнай багша болобо гээшэб! Энээнһээ хойшо, хамтадаа, гороо мүргэл үдэшэ бүхэндэ хэдэг болохобди, — гэжэ байгаад, хулгана бүхэнэй толгойе эрхеэрээ адислаба.

—Бообо эдихэбди! Ойлгоо гүт?

Тэрэ үдэрһөө эхилээд, ама сагаан үхэр хулгана һүрэг нүхэдөө дахуулаад, гороо хэдэг болобо. «Гэбшэ гараһан» миисгэй бултанай арада эрхиеэ татажа ябадаг байгаа.

Олон үдэр буян гороо хэһэнэйнгээ һүүлээр үнөөхи амбаарайнгаа хаяада хулгананууд дахяад суглаагаа хэбэ.

—Буян мүргэл хэжэл байгаад, яахадаа үдэнэгүй, харин үсөөн болоно гээшэбибди? — гээд хулгана бүхэн гайхалдаба.

Тэмээ мэхэлдэг ама сагаан үхэр хулгана аһан һүүлдэ һабараа үргэжэ:

— Хурса шүдэтэй, хурдан хүлтэй минии нүхэд, буян мүргэл хэхэеэ ошоходоо, бултанай арада ябаһан хулганын хүзүүндэ хонхо зүүдэг болоё,—гэбэ.

Үглөөдэрынь гороо эхилбэ. Хамагай һүүлдэ ябаһан хулганадаа хонхо зүүлгэбэд. Олон хулганын субарган тойроод орондогложо һүүнхайнууд мүргэжэ байтарынь, хонхын абяан хонгиршобо. Тэдэ хулганын бултаараа сошордон гэдэргээ харан гэхэдэнь, «гэбшэ» миисгэй хонхотой хулганыень амандаа зуунхай, араа шүдэеэ ирзайлгажархёод байба бшуу. Бахардаһан хулганануудай «багша миисгэймнай энеэжэ байна,» — гэжэ энээхэн зуура һанахатайнь хамта, харин тэрэ миисгэйнь амандаа зууһан хулганаяа атагадшье гэнгүй зэлгижархиба.

Д. БАТОЖАБАЙ.

Москвада 1974 оной [...] риин 30 -да болоһон «Спор[...] гой», «Спортлото-2-ой» 30[...] тиражаар иимэ тоонуудта [...] бэринүүд тудаа гэбэл;

«Спортлото»: 35 (спи[...] 6 (баскетбол), 7 (биатлон), [...] (гимнастика), 25 (сана), 42 [...] дэ атлетикэ).

«Спортлото-2»: 29 (парашютна спорт), 14 (воле[...] 37 (буудалга), 44 (фигурна һолжоролго). 12 ([...] моторно спорт), 18 (городки).

(ТАС[...]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Республикын Хүндэлэлэй самбар». «Холимог тэжээлэй ехэ аша үрэ» — Зэдын аймагай Ториин совхозой ахамад зоотехнигэй статья. РСФСР-эй Министрнүүдэй Советдэ.

Хоёрдохи хуудаһанда: Партийна ажабайдал. «Сагай уулзуур дээрэ» — КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь П. И. Бутковскиин статья. «Мэргэжэлэй шатанууд» — А. Кушнаревой статья. Сошордомо дохёо. «Ехэ гарай голодоһон» — В. Багониной статья. «Хүмүүжүүлэгшэдые хүмүүжүүлгэ» — Г. Елисеевэй статья.

Гурбадахи хуудаһанда: «Сагай эрилтэдэ таарамаар комплекс» — АПН-эй статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Субботын үдэрэй хуудаһан.

СЭНХИР ЭКРАН

«Орбита». 13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга. 13.40 — «Таинственный верблюд» — [...] фильм. (үнгэтэ). 13[...] «Хүхюутэй аяншалга» [...] тэ). 14.50 — «Элүү[...] байлга» — эрдэм тар[...] программа. 15.20 [...] амитадай байдал» ([...] 16.20 — «Хүгжэмтэ [...] (үнгэтэ). 16.50 — «[...] дни Таюры» — докум[...] на фильм (түрүүшын [...] руулагдаха). 17.10 — [...] эй Союзай Гүрэнэй а[...] ческэ Бага театрай 1[...] лэй ойдо зорюулагдаһ[...] чер. 18.55 — Шатара[...] хэйн түрүү һуури [...] түлөө. 19.00 — «Вре[...] мэдээсэлэй прог[...] 19.40 — РСФСР-эй Г[...] арадай коллективүүд[...] тиваль. «Италмас» [...] муртиин АССР-эй [...] арадай ансамбль ([...] 20.25—«Ждем тебя, [...] — уран һайханай [...] 22.00 — Киргизиин [...] ба Киргизиин Комму[...] тиин 50 жэлэй ойдо [...] лагдаһан репортаж. —«Дуунтай уулзал[...] га Воронец дуулаха ([...] 23.30 — «Время» — [...] сэлэй программа. [...] Футболоор СССР-эй [...] нат. «Спартак». (Мо[...] «Черноморец» ([...] (хоёрдохи тайм).

ХОЁРДОХИ ПРОГР[...]

Улаан-Үдэ. 17.10 [...] Горький,. «Последн[...] фильм-зүжэг. 19.05 — [...] най гэр байра» — [...] зионно фильм.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.